

Danskernes økonomiske tryghed 2019

Indhold

03 Forord Thomas Mitchell

04 Danskernes økonomiske tryghed stiger

KAPITEL 1

- 06 Stort flertal af danskerne er trygge
- 08 Danske pensionister er mest trygge
- 10 Danskerne er mest trygge i Norden
- 12 Dansk økonomi er i fremgang, men vi opdager det ikke
- 13 Vækst ikke altafgørende for den økonomiske tryghed
- 14 Fire ud af 10 danskere har været sygemeldt i længere tid
- 15 Langtidssygemelding kan vare i årevis
- 16 Sygdom øger bekymring for arbejdsløshed
- 19 Vi drømmer om lønforhøjelse – og tror på, at det lykkes
- 20 Vi drømmer om færre – ikke flere – timer på arbejdet
- 22 Selvstændige drives af frihed mere end penge
- 23 Hvordan bliver man selvstændig?
- 24 Stor optimisme blandt selvstændige
- 25 Gang i forretningen giver tryghed i privatøkonomien
- 26 Online-virksomheder mest optimistiske
- 27 Hvem er de selvstændige?
- 28 Selvstændige bekymrer sig om sygdom
- 29 Mange selvstændige sparer ikke op til pension – og det bekymrer dem

30 Danskernes forbrug

KAPITEL 2

- 32 Fra nye køkkener og store biler til drømme om rejser og gastronomiske oplevelser
- 34 Vores forbrug er styret af alder
- 36 Mænd tanker benzin, kvinder køber mad og mælk
- 38 De fleste danske forbrugere ligner hinanden – men københavnere skiller sig ud

40 Status på boligmarkedet

KAPITEL 3

- 42 Fremgang på boligmarkedet, men det går ikke så stærkt længere
- 43 Vi er mindre optimistiske omkring boligprisudviklingen
- 44 Ny boligskattereform vil have begrænset betydning for de fleste
- 46 Vil renterne nogensinde stige – og er det noget, vi bekymrer os om?
- 48 At konvertere eller ikke at konvertere?
- 49 Vi udnytter lave renter til at afdrage på vores lån
- 50 Vi bor i parcelhus – og drømmer om parcelhus
- 51 Flere bor utraditionelt – og ældre drømmer om kollektiv

50 Børns økonomiske forståelse – ifølge forældrene

KAPITEL 4

- 54 Slægt følger slægters gang – også økonomisk
- 55 Vi opdrager vores børn med klassiske økonomiske dyder
- 56 Økonomisk ansvarlighed – Mødre tager teten og fokus er på drenge
- 57 Seks gode råd om at lære dit barn om økonomi
- 58 Vil mine børn få sig et job? Og en bolig?
- 60 De fleste danske børn har en opsparing
- 62 Børn og lommepenge
- 64 Fritidsjob har en vigtig funktion
- 65 Vi hjælper vores børn langt ind i voksenlivet
- 66 Kviklån og økonomiske problemer for unge

Vores økonomiske tryghed stikker dybt

Er du tryk ved din nuværende økonomiske situation? Hvad bekymrer dig? Og hvad drømmer du om?

Sådan lyder tre af en lang række af spørgsmål, som vi har stillet danskere i hele landet for at afdække, hvordan danskerne har det økonomisk, når de selv skal sige det.

Konklusionen er, at vi generelt er trygge, og at trygheden stikker dybt og er bredt funderet. Udviklingen i samfundsøkonomien påvirker kun i mindre grad vores grundlæggende følelse af økonomisk tryghed.

Således er den generelle økonomiske tryghed steget blot en anelse gennem flere år med gunstig boligprisudvikling, stigende beskæftigelse og generel økonomisk vækst. De økonomiske konjunkturer kommer og går, men vores økonomiske tryghed står nogenlunde fast.

Hvor trygge vi føler os – økonomisk set – afhænger ikke kun af indkomst. Undersøgelsen peger på at overblik, stabilitet og forudsigelighed også er afgørende faktorer. Danske pensionister er gennemgående mere økonomisk trygge end andre danskere og har i højere grad indrettet sig, så indtægter og udgifter matcher hinanden.

Undersøgelsen stiller også skarpt på selvstændige og afdækker, at selvstændige generelt er mere trygge og optimistiske, og at de ofte drives af et ønske om frihed mere end forventning om høj indtjening.

Og så slutter vi af med et kapitel om børn og unge, hvor vi konkluderer, at mødre bekymrer sig mere end fædre, og at de alle bekymrer sig mere om drenge end om piger.

God læselyst.

Thomas Mitchell
Direktør for Retail Banking,
Danmark

Danskernes økonomiske tryghed stiger

Vi er trygge i Danmark. Fra Gedser til Skagen og på tværs af køn, alder og husstandsindkomst. Danskere, der er gift eller lever i registreret parforhold, er særligt trygge, og trygheden stiger med alderen. Og så er den generelle tryghed i Danmark lidt højere i dag end i 2017 og 2018.

Tryghedsindeks 2019

Stort flertal af danskere er trygge

Det er ikke alene yndigt at følges ad. Det er også trygt. Danskere, der er gift eller lever i registreret parforhold, oplever generelt større økonomisk tryghed end andre, og trygheden stiger med alderen.

Det er én af konklusionerne i Danske Banks årlige undersøgelse af den økonomiske tryghed, der også viser, at vi i Danmark i år generelt er tryggere end sidste år og året før, og at langt flere er trygge end utrygge.

Undersøgelsen, der dækker 5.000 danskere, viser, at de fleste i Danmark føler sig trygge ved deres nuværende økonomiske situation i høj eller i meget høj grad, og at kun fire procent slet ikke føler sig trygge.

Stigende økonomisk tryghed

På en skala fra et til 10, hvor 10 udtrykker størst mulig tryghed, er den generelle økonomiske tryghed i Danmark steget fra 6,6 sidste år til 6,8 i år. Stigningen kommer efter en periode i dansk økonomi med gunstig boligprisudvikling, stigende beskæftigelse og generel økonomisk vækst.

Følelsen af tryghed er høj for både mænd og kvinder, på tværs af de fleste befolkningsgrupper og i alle dele af landet.

Arbejdsløse mindst trygge

Ikke overraskende har arbejdsløse flere økonomiske bekymringer end gennemsnittet og en generelt lavere følelse af økonomisk tryghed. Det samme gælder

for studerende og danskere i øvrigt med husstandsindkomst under 300.000 kroner. Til gengæld er disse grupper mere optimistiske end gennemsnittet i forhold til, hvad de forventer af privatøkonomiske forbedringer over de kommende fem år.

Særlig høj er optimismen blandt studerende, hvor 78 procent forventer, at deres privatøkonomiske situation vil være bedre om fem år, og 40 procent vurderer, at de økonomiske forhold vil være meget bedre. Denne optimisme skal ses i lyset af den betydelige indkomstfremgang, de fleste

37%

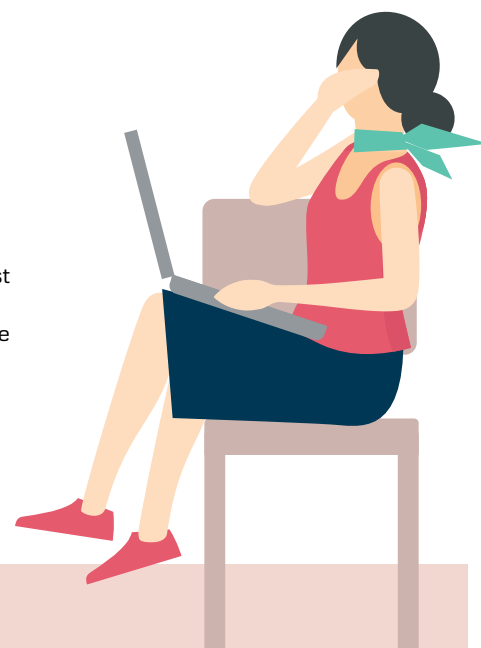
selvstændige har ingen økonomiske bekymringer

studerende har i udsigt, når de afslutter deres studier og kommer i beskæftigelse. For Danmark som helhed vurderer 11 procent, at deres økonomi vil være meget bedre om fem år, mens 31 procent vurderer, at deres økonomiske situation vil være lidt eller noget bedre.

55%
arbejdsløse
forventer forbedring
af deres økonomiske
situation

Men også blandt arbejdsløse er der optimisme i forhold til fremtidig privatøkonomisk fremgang. Først og fremmest forventer mere end halvdelen af alle arbejdsløse, at de vil komme i arbejde i løbet af et år eller to.

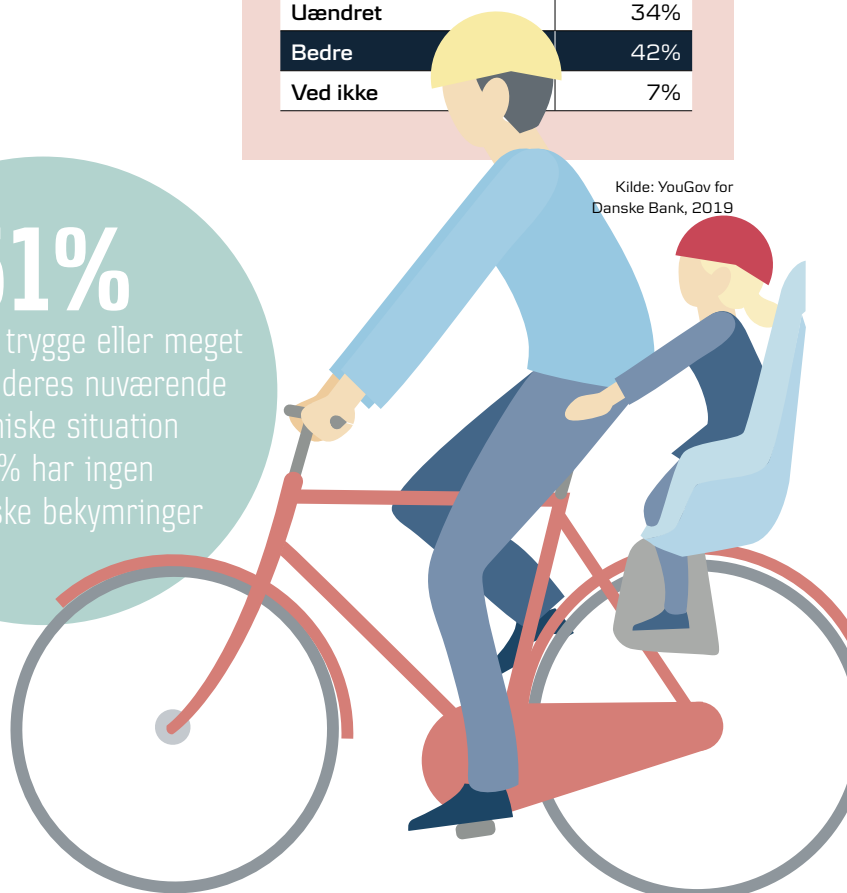

Forventningerne til vores privatøkonomiske situation om fem år i forhold til i dag

Dårligere	16%
Uændret	34%
Bedre	42%
Ved ikke	7%

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

51%
danskere er trygge eller meget trygge ved deres nuværende økonomiske situation – 27% har ingen økonomiske bekymringer

Rapporten bygger blandt andet på en spørgeskemaundersøgelse i de nordiske lande med respondenter i alderen +18 år: 5.051 danskere, 3.100 nordmænd, 3.035 finnere og 5.040 svenskere. Data udgør et repræsentativt udsnit af befolkningerne i Norden. Analysen er gennemført af analyseinstituttet YouGov i marts 2019. Der henvises til data ved brug af kilden: YouGov for Danske Bank, 2019.

Hvad bekymrer
vi os mest om:

27%

af børnefamiliers
største bekym-
ring er, at de ikke
sparer nok op til
pension

43%

af arbejdsløses
største bekymring er
ikke at kunne betale
uventede udgifter

33%

af fuldtidsansattes
største økonomiske
bekymring er at
miste deres job

39%

af studerendes
største bekymring
er ikke at kunne
leve det liv, de
ønsker

50%

af pensionisterne
har ingen økonomi-
ske bekymringer

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

Danske pensionister er mest trygge

Danskernes økonomiske tryghed stiger med alderen, og generelt er vi mere trygge jo højere husstandsindkomst, vi har. Men økonomisk tryghed skyldes ikke indkomst alene.

Det illustrerer danske pensionister, som ikke bare er mere trygge end danskerne generelt, men som også er betragteligt mere trygge end andre danskere med tilsvarende husstandsindkomst.

Pensionister trygge trods lav indkomst

Hele 36 procent af danske pensionister med de laveste husstandsindkomster (under 300.000 kroner) siger, at de aldrig bekymrer sig om at have penge nok. Det samme gælder for blot ni procent af arbejdsløse og for 19 procent af fuldtidsansatte med samme husstandsindkomst.

Tilsvarende siger 38 procent af pensionister med de laveste indkomster, at de føler sig økonomisk trygge i høj eller meget høj grad, mens det samme gælder for blot 12 procent af arbejdsløse med lav husstandsindkomst og for 23 procent blandt lavtlønnede fuldtidsansatte.

Den generelt høje økonomiske tryghed blandt pensionister er paradoksalt i lyset af, at netop pensionsspørgsmålet er kilde til stor usikkerhed blandt danskere, der endnu ikke er gået på pension, og i lyset af at pensionister i modsætning til de fleste andre danskere typisk ikke kan gøre sig forhåbninger om indkomstfremgang.

Forbrug matcher indkomst

Danske pensionisters generelt høje tryghed skyldes efter alt at dømme, at de har indrettet deres økonomi, så indtægter og udgifter matcher hinanden. Pensionisterne bekymrer sig betydeligt mindre end andre om deres indtægt og deres løbende forbrug.

Eventuel indkomstnedgang for pensionister vil typisk også komme gradvist og forudsigeligt i modsætning til eksempelvis arbejdsløshed, som kan ramme både pludseligt og hårdt.

Pensionister oplever med andre ord mindre økonomisk usikkerhed end andre, og deres tilsvarende høje økonomiske tryghed indikerer, at tryghed ikke alene handler om, hvor høj indkomst vi har, men også om hvorvidt vi føler, at vores indtægter og vores udgifter er stabile og forudsigelige.

Når det er sagt, stiger den økonomiske tryghed generelt i takt med vores indkomster, og en stabil høj indkomst føles mere tryk end en tilsvarende stabil, men lav indkomst. Mens 38 procent af pensionisterne med lav indkomst føler en høj grad af økonomisk tryghed, gælder det samme for næsten 90 procent af pensionisterne med en husstandsindkomst over 700.000 kroner.

En ud af fire har ikke økonomiske bekymringer

I alt 51 procent af alle danskere føler sig trygge ved deres nuværende økonomiske situation i høj eller i meget høj grad, og 27 procent af alle danskere siger, at de ikke har nogen økonomiske bekymringer overhovedet.

Denne tilsyneladende bekymringsløshed dækker dog over store forskelle. Således kan blot 12 procent af unge mellem 18 og 24 år sige sig fri for økonomiske bekymringer, mens 56 procent af danskere over 65 år siger, at de slet ikke har økonomiske problemer.

Hvad vi bekymrer os om, og hvor meget vi bekymrer os, hænger sammen med alder, civilstand og tilknytning til arbejdsmarkedet.

Ældre bekymrer sig næsten aldrig

I alt 25 procent af danskere mellem 18 og 34 år bekymrer sig dagligt eller ugentligt om privatøkonomiske forhold, og det samme gælder for 30 procent af aleneforældre og 44 procent af arbejdsløse.

For danskere generelt har kun 17 procent ugentlige eller daglige bekymringer om deres økonomi, mens et flertal kun har økonomiske bekymringer sjældnere end halvårligt. Godt 80 procent af danskere over 65 år har ingen eller blot meget få daglige bekymringer om, hvorvidt de har penge til at dække faste og løbende udgifter.

Uventede udgifter bekymrer

En ud af fire danskere bekymrer sig om, at deres økonomi forhindrer dem i at leve det liv, de ønsker, og et tilsvarende antal bekymrer sig mere konkret over ikke at have råd til uventede udgifter. En ud af fem bekymrer sig over ikke at spare tilstrækkeligt op til pension, mens hver sjette er bekymret for at miste sit arbejde.

Der er umiddelbart stor forskel på at bekymre sig om pension og at bekymre sig om uventede udgifter. Pension kommer typisk på et planlagt tidspunkt, mens en uventet udgift – i sagens natur – altid kommer på et netop ikke-planlagt tidspunkt.

Begge bekymringer knytter sig dog til en grundlæggende økonomisk uvished og usikkerhed. Har jeg råd til pension, og har jeg råd til en uventet udgift? Og hvad vil henholdsvis det ene og det andet koste mig?

Særligt unge mellem 18 og 34 år bekymrer sig over ikke at have råd til at leve det liv, de ønsker og ikke at have råd til uventede udgifter. Disse bekymringer er også højere for kvinder end for mænd.

Danskere er mest trygge i Norden

Oplevelsen af økonomisk tryghed er generelt højere i Danmark end i de øvrige nordiske lande.

På et tryghedsindeks fra et til 10 scorer danskerne 6,8, mens nordmænd og svenskere begge scorer 6,6. Med en score på 6,0 er finnerne de mindst trygge i Norden.

I Danmark er trygheden steget en anelse fra sidste år til i år, mens den er omtrent uændret i de øvrige nordiske lande.

Indekset dækker dog over modsatte tendenser. Hvor vi på tværs af Norden generelt er blevet mere trygge ved konkrete forhold som indtægt, gæld og formue, er vi blevet mindre optimistiske omkring vores økonomiske fremtid.

Når danskerne scorer højest, skyldes det navnlig, at vi bekymrer os mindre om at få pengene til at slå til, og at vi bekymrer os mindre om gæld, selvom den personlige gæld i Danmark er højere end i de andre nordiske lande set i forhold til indkomst.

Dette tilsyneladende paradoks skal ses i lyset af, at personlig gæld i Danmark fortrinsvis er boliggæld, og at mange danske boligejere – i modsætning til boligejere i Norge, Sverige og Finland – har boliglån, hvor renten er fast i hele eller store dele af lånets løbetid (se kapitel 3). Det giver en højere grad af forudsigelighed omkring afdrag og rentebetalinger end i de andre lande. Og selv om gælden generelt er høj i Danmark, er den gennemsnitlige formue endnu højere.

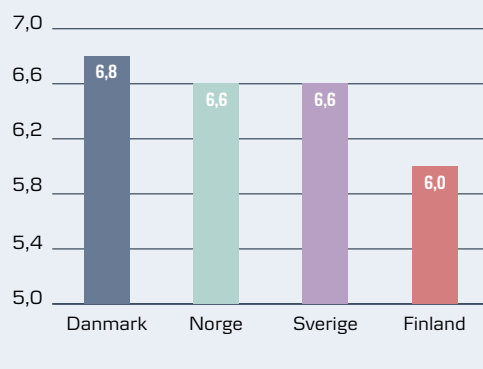
Mens halvdelen af finnerne bekymrer sig månedligt eller oftere, er det kun knap 30 procent i de øvrige nordiske lande. Og tre gange så mange finner som danskere siger, at de slet ikke er trygge ved deres økonomiske situation.

Økonomiske begrænsninger

Nordmænd er de mest optimistiske, når det kommer til de

økonomiske udsigter på fem-års sigt. Halvdelen forventer, at deres økonomi vil blive bedre, og kun 17 procent forventer en forværring. I Sverige forventer hver fjerde, at deres økonomiske situation vil være dårligere om fem år end i dag, hvilket kun gælder for 16 procent af danskerne. Mange danskere (34 procent) vurderer, at deres økonomiske situation om fem år vil være omtrent den samme som i dag.

Tryghedsindekset på tværs af Norden

Det kan overraske, at vi i Danmark ikke er mere optimistiske omkring vores økonomiske fremtid, da danskere generelt ser færre barrierer i forhold til at opnå deres økonomiske drømme end befolkningerne i Sverige, Norge og Finland. Herhjemme vurderer hele 37 procent, at der ikke er nogen barrierer mellem dem selv og deres drømme. Det samme gælder for blot hver fjerde i de øvrige nordiske lande.

I Norge, Sverige og Finland ser mellem 30 og 40 procent af befolkningen deres økonomi som den største barriere eller begrænsning, mens blot 22 pro-

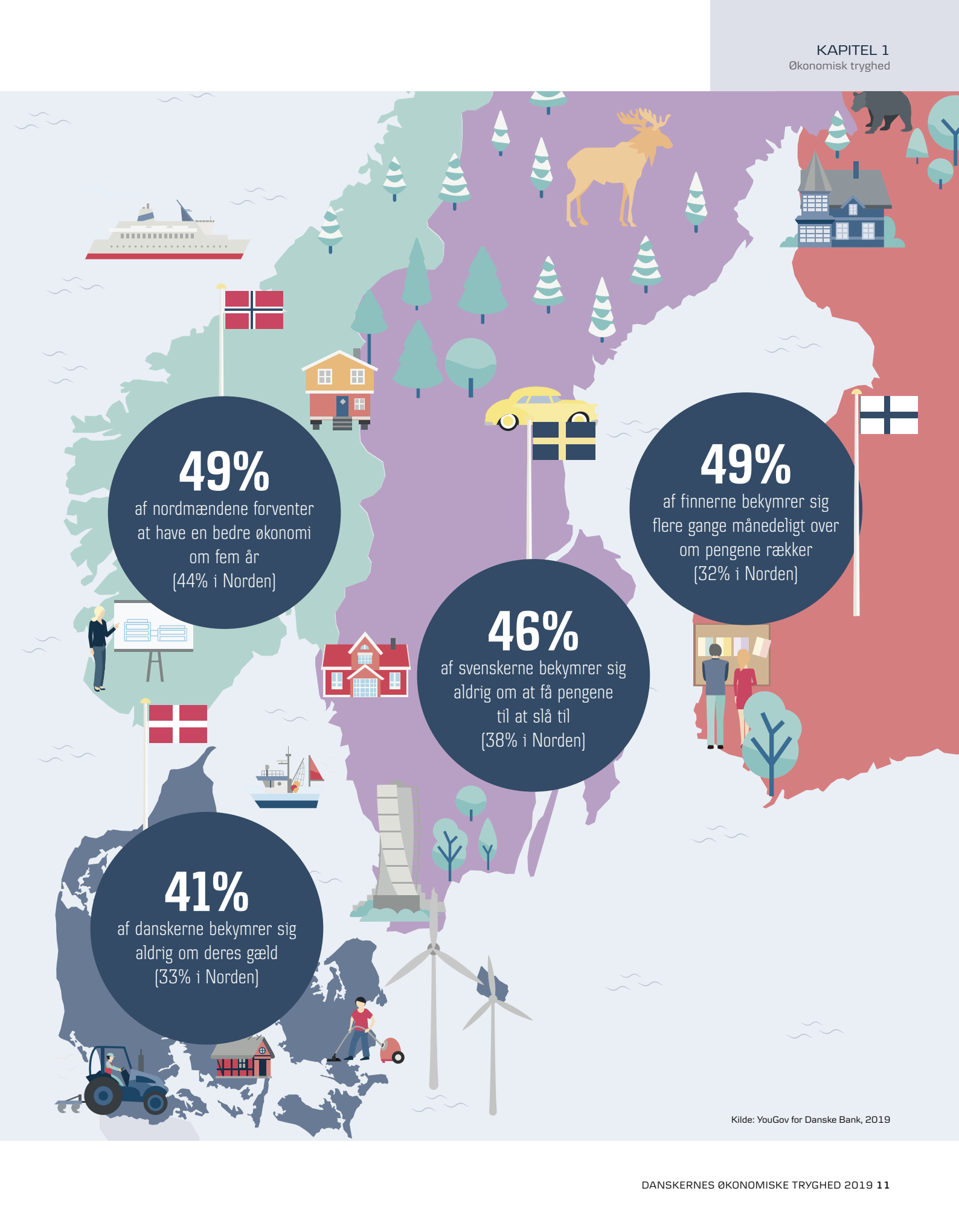
cent i Danmark ser økonomi som den væsentligste forhindring i forhold til at forfølge det, de drømmer om.

Danskere drømmer om at rejse

Flere danskere end nordmænd, svenskere og finner drømmer om at rejse mere, og danskere prioriterer også i højere grad end de øvrige nordiske befolkninger at have råd til rejser, når faste udgifter og basale fornødenheder er betalt.

I Danmark prioriterer 41 procent at bruge penge på rejser, mens det blot gælder for 31 procent i Finland. Også restaurantbesøg og tilsvarende oplevelser har langt højere prioritet i Danmark end i resten af Norden.

I Norge og Sverige prioriteres opsparing langt højere, mens finner i højere grad end andre bruger penge på deres fritidsaktiviteter.

The infographic features a stylized map of Scandinavia. Norway is colored green, Sweden is purple, and Denmark is red. Various icons are scattered across the map: a large ship in the top left, a moose in the top right, a cabin and bear in the top right, a yellow car in the center, a red house in the center, a sailboat in the bottom left, wind turbines in the bottom center, a tractor in the bottom left, and a person with a vacuum in the bottom left. Three dark blue circles contain white text with percentages and survey results. The background includes wavy lines representing water.

49%

af nordmændene forventer
at have en bedre økonomi
om fem år
(44% i Norden)

49%

af finnerne bekymrer sig
flere gange månedligt over
om pengene rækker
(32% i Norden)

46%

af svenskerne bekymrer sig
aldrig om at få pengene
til at slå til
(38% i Norden)

41%

af danskerne bekymrer sig
aldrig om deres gæld
(33% i Norden)

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

Dansk økonomi er i fremgang, men vi opdager det ikke

Dansk økonomi er inde i en højkonjunktur med indkomstfremgang, stigende boligpriser og øget beskæftigelse.

Et gennemsnitligt dansk parcelhus er det seneste år blevet 30.000 kr. mere værd, og over det sidste år er 45.000 flere danskere kommet i arbejde (Finans Danmarks boligmarkedsstatistik og Danmarks Statistik).

Fremgangen er ikke kun koncentreret omkring hovedstaden, og beskæftigelsen stiger nu i hele landet.

Samlet set vokser økonomien omkring to procent årligt, og udviklingen er grundlæggende sund uden generelle tegn på overophedning. Vi bruger ikke flere penge, end vi tjener, konkurrenceevnen er god, og huspriserne stiger på landsplan i moderat tempo.

Som en lille, åben økonomi er Danmark dog stærkt afhængig af den økonomiske udvikling i de lande, vi handler mest med, og internationalt er vækstbilledet forværret noget.

En handelskrig mellem USA og Kina, spørgsmålet om Storbritanniens forhold til EU og en generel afmatning i international - navnlig europæisk - økonomi kan få negative konsekvenser for os herhjemme.

Blandt andet derfor er der ikke grund til at forvente, at de aktuelle gode takter i dansk økonomi vil blive endnu bedre i årene, der kommer, men nogen egentlig lavkonjunktur herhjemme har vi som udgangspunkt heller ikke udsigt til.

Udviklingen afspejler sig i danskernes generelle optimisme, som i modsætning til vores økonomiske tryghedsfølelse, er faldet. Mens 52 procent af danskerne i 2017 sagde, at de forventede en bedre privatøkonomi over de kommende fem år, er det samme tal kun 42 procent i dag.

Det skyldes ikke, at vi forventer en forværring af økonomien, men mange af os tror tilsyneladende heller ikke længere på, at de økonomiske udsigter vil blive bedre, end de allerede er.

Lidt flere mærker opsvinget

I alt 49 procent af alle danskere oplever, at det nuværende opsving kommer dem til gode, mens en stort set tilsvarende andel ikke har oplevet nogen nævneværdig forbedring i deres privatøkonomi. I samme undersøgelse sidste år vurderede blot 40 procent af danskerne, at de nød godt af opsvinget.

Særligt boligprisudviklingen er styrende for, om vi oplever at have fået del i opsvinget. Femten procent af alle danskere

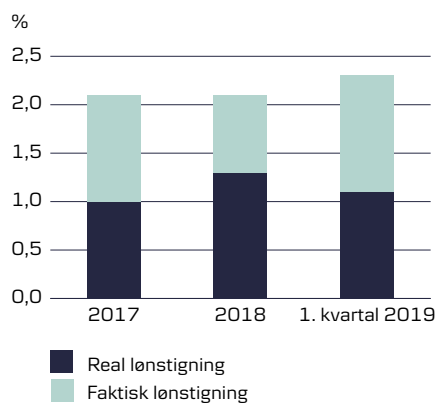
vurderer selv, at deres bolig er steget i værdi som følge af generel økonomisk fremgang, og blandt boligejere i København gælder det for mere end hver tredje.

Danskernes generelle økonomiske tryghed er dog kun i mindre grad blevet påvirket af de senere års økonomiske opsving. Blot 10 procent oplever, at opsvinget har gjort dem mere trygge og givet dem færre økonomiske bekymringer. Det er samme andel som sidste år.

Kun få opdager, at lønnen stiger

I 2018 og starten af 2019 er lønningerne generelt steget hurtigere end i 2017,

Lønstigningerne tog til fra 2017 til 2018

Kilde: Danmarks Statistik

og fremgangen fandtes både i den private og i den offentlige sektor. Til trods for de generelle lønstigninger er det kun 10 procent af danskerne, der oplever at have fået mere i lønningsposen – den samme andel som sidste år. Blandt fuldtidsansatte er det 18 procent, der siger, at de har oplevet en lønfremgang.

En forklaring kan være, at vi typisk har fokus på nominelle lønstigninger, altså stigninger i kroner og øre, som i disse år er beskedne. Samtidig er vi ofte blinde for reallønsudviklingen, det vil sige, hvordan vores løn udvikler sig sammenlignet med de øvrige prisstigninger i samfundet.

Eksempelvis ville en lønstigning på 10 procent være opsigtsvækkende for de fleste. Men hvis de generelle prisstigninger i samfundet, altså inflationen, også stiger 10 procent, vil reallønsfremgangen være nul, og vores købekraft eller forbrugsmuligheder vil derfor være uændrede.

Aktuelt stiger lønningerne i gennemsnit med mellem 2 og 2,5 procent om året, og fordi inflationen samtidig er historisk lav, svarer det til en reallønsfremgang på knap 1,5 procent. Mens en lønstigning på 2,5 procent ikke ser ud af al verden på lønsedlen, er der altså tale om en reallønsfremgang, der faktisk giver øgede forbrugsmuligheder.

Vækst ikke altafgørende for den økonomiske tryghed

Den økonomiske udvikling fra år til år har kun begrænset effekt på vores økonomiske velvære. Det er med til at forklare, hvorfor Danske Banks Tryghedsindeks har ligget stabilt mellem 6,6 og 6,8 de seneste tre år. For selvom der har været økonomisk fremgang, har udviklingen i den økonomiske tryghed været relativt stabil og moderat.

Den tendens ses også i den generelle forbrugertillid. Vores syn på egen økonomi er generelt langt mere stabil end vores syn på dansk økonomi generelt. Det gør sig gældende både i krise- og opgangstider. I løbet af kriseårene faldt vores vurdering af vores egen økonomiske situation langt mindre end vores vurdering af dansk økonomi generelt.

Opsvinget i dag adskiller sig da også væsentligt fra det, vi havde i midten af nullerne og er kendetegnet ved en langt mere tilbageholdende tilgang blandt husholdningerne. Modsat dengang bruger vi ikke penge, vi ikke har, og der er et langt større fokus på opsparing. Det giver et mere afdæmpet opsving men betyder også, at opsvinget er mere sundt, og risikoen for en kraftig vending i dansk økonomi er langt mindre.

Der er langt større udsving i vores syn på dansk økonomi end på vores egen.

Kilde: Danmarks Statistik

Fire ud af 10 danskere har været sygemeldt i længere tid

Fire ud af 10 danskere fortæller, at de på et tidspunkt har været ramt af sygdom, som har resulteret i sygemelding i fire uger eller mere. Mere end halvdelen af alle disse sygemeldinger skyldes – ifølge de sygemeldte selv – fysisk sygdom, mens knap en tredjedel har været ramt af stress. Godt én af fem, der har været sygemeldt mere end fire uger, peger på anden psykisk lidelse som årsag.

Langt flere kvinder end mænd har været sygemeldt i mere end fire uger, og langt oftere end hos mænd, er stress den udløsende årsag. Således har dobbelt så mange kvinder som mænd været sygemeldt på grund af stress.

Selvom kvinder er langt mere tilbøjelige til at blive ramt af stress end mænd, er fysisk sygdom den udløsende årsag til sygemeldinger i 58 procent af alle sygemeldinger blandt kvinder, mens stress tegner sig for 38 procent af kvinders sygemeldinger.

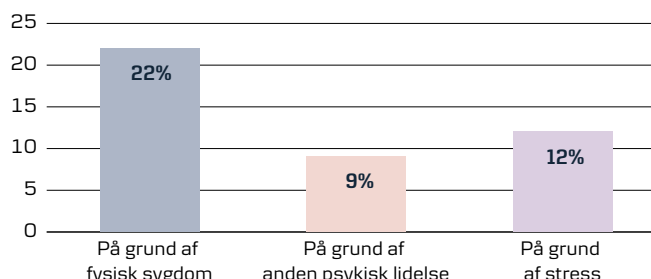
Sygdom skaber utryghed

Danskere, der har været sygemeldt i en længere periode, er generelt mindre økonomisk trygge end andre, særligt når årsagen til sygemelding har været stress eller anden ikke-fysisk lidelse.

I alt 18 procent af de danskere, der har været sygemeldt på grund af fysisk sygdom, føler sig slet ikke eller kun i mindre grad trygge, mens det samme gælder for henholdsvis 25 procent af danskere, der har været sygemeldt på grund af stress, og 33 procent af dem, der har været sygemeldt på grund af anden psykisk lidelse.

For danskere, der ikke har været langtidssygemeldt, svarer blot 10 procent, at de kun er lidt eller slet ikke trygge.

38% har været sygemeldt i mere end fire uger

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

Langtidssygemelding kan vare i årevis

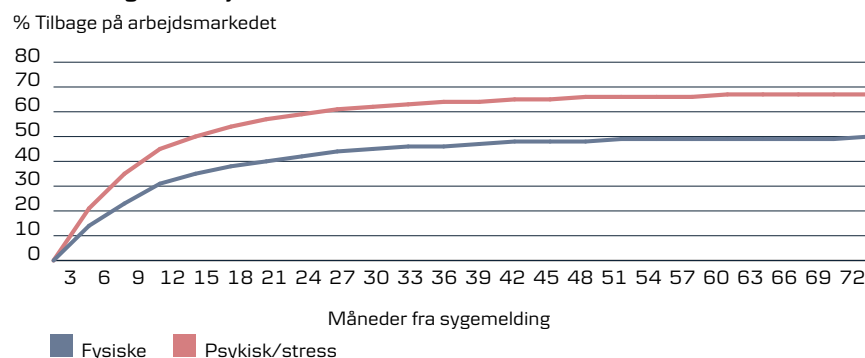
Danskere i aldersgruppen 35 til 54 år har en højere andel af sygemeldinger på grund af stress end andre aldersgrupper, og flere enlige med børn har været sygemeldt med stress end andre. Dan- skere, der arbejder på deltid, har også oftere været sygemeldt på grund af stress, men særligt arbejdsløse skiller sig ud med en højere andel stress- udløste sygemeldinger.

Det fremgår ikke af undersøgelsen, om den stress-udløste sygemelding blandt arbejdsløse er en konsekvens af arbejds- løshed eller omvendt. Tilsvarende kan man ikke konkludere, om personer med deltidsarbejde oplever mere stress end andre, eller om deltidsarbejdet for denne gruppe er en konsekvens af en tidligere stress-sygdom, eksempelvis et ønske om at arbejde færre timer.

Fag- og ufaglærte rammes oftest

Andelen af danskere, der har været syge- meldte mere end fire uger på grund af fysisk sygdom, er højest blandt faglærte og ufaglærte, og lavest blandt personer med lang videregående uddannelse. På samme måde som med stress-relateret sygdom skiller arbejdsløse og deltidsan- satte sig ud med en højere andel end an- dre af langtidssygemeldinger, der skyldes fysisk sygdom.

Jo længere tid man har været sygemeldt, jo mindre er sandsynligheden for at vende tilbage til arbejdsmarkedet

Anm.: Data er baseret på kunder i Danica Pension, der har været sygemeldt mere end 3 måneder. Data omfatter altså ikke personer, der har været sygemeldt under 3 måneder. Data dækker over perioden fra 1. kvartal 2013 til 1. kvartal 2018.
Kilde: Danica Pension

Andelen af længere sygemeldinger som følge af fysisk sygdom er lavest blandt mænd og folk med lang uddan- nelse og høj indkomst, og den er lavest i hovedstadsområdet og højest i Region Sjælland.

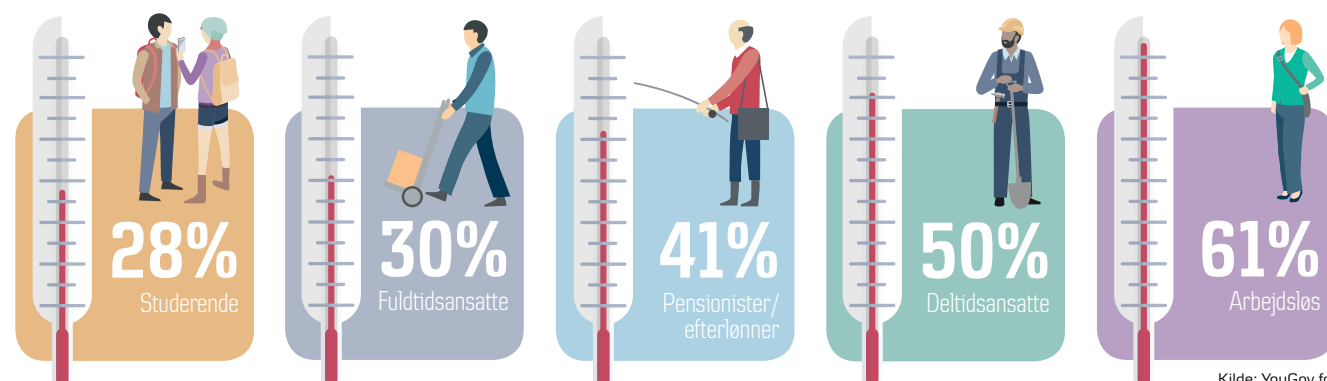
Kronisk sygdom

Tal fra Danica Pension viser, at mens halvdelen af dem, der har været sygemeldt i mere end tre måneder, er raskmeldte efter et år, når det drejer sig om stress eller anden psykisk sygdom, er samme tal blot 35 procent for lang-

tidssygemeldinger, der skyldes fysisk sygdom.

For en stor del af gruppen, der har været sygemeldt med fysiske lidelser, bliver sygdommen kronisk. Således er halvde- len af denne gruppe ikke raskmeldt efter 10 års sygemelding. Til sammenligning er 67 procent af de, der har været syge- meldt med en psykisk lidelse, tilbage på arbejdsmarkedet efter fem år. Der er en betydelig risiko for at hænge fast udenfor arbejdsmarkedet, hvis ens sygdomsfor- løb strækker sig længere end fire-fem år.

Andel der har været sygemeldt mere end fire uger

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

Top fem
bekymringer
under sygdom

32%

bekymrer sig om
ikke at kunne komme
i arbejde igen

24%

bekymrer sig om at
miste sit arbejde

22%

bekymrer sig om
at det offentlige vil
stoppe ens ydelser

17%

bekymrer sig om
ikke at kunne
opretholde sin
levestandard

14%

bekymrer sig om
at være økonomisk
afhængig af andre
(partner/familie/
venner)

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

Sygdom øger bekymring for arbejdsløshed

At miste sit arbejde og ikke at kunne komme i arbejde igen topper listen af de bekymringer, vi har i forhold til langtidssygemelding. Også bekymringen for at miste offentlige ydelser og at blive økonomisk afhængig af andre er høj i forbindelse med sygemelding.

Bekymringen for at miste sit arbejde på grund af sygdom og ikke at kunne finde nyt arbejde er størst i gruppen af 35 til 54-årige og blandt folk, der bor alene med eller uden børn.

Bekymringen er størst hos dem med psykiske lidelser

Blandt danskere, der har været sygemeldt med en fysisk lidelse, svarer 35 procent, at de ikke havde nogen bekymringer i forbindelse med sygemeldingen, mens det samme gælder for blot 21 procent af stress-sygemeldte og 14 procent blandt dem, der har været sygemeldt på grund af anden psykisk lidelse.

Danskere, der har været langtidssygemeldt på grund af stress har i højere grad end andre langtidssygemeldte været bekymrede for at miste deres arbejde.

Det er dog i denne sammenhæng oplagt at overveje, om folk, der har frygtet at miste deres arbejde, også i højere grad end andre har været sårbare over for stress-udløst sygemelding.

Støtte og overblik kan øge tryghed

Mere støtte fra det offentlige og hjælp til at gennemskue regler og ordninger topper listen over forhold, der kunne have gjort gruppen af langtidssygemeldte generelt mere økonomisk tryk igennem sygemeldingsperioden.

Også forsikring ved tab af erhvervsevne, mere støtte fra arbejdsgiver, en sundhedsforsikring og større opsparing er forhold, som ifølge mange kunne have skabt mere økonomisk tryghed under sygdomsforløbet.

Svarene afhænger af den udløsende årsag til sygemeldingen. Folk, der har været sygemeldt på grund af fysisk lidelse, nævner i højere grad end andre, at en forsikring ved tabt erhvervsevne kunne have gjort dem mindre usikre, mens stressramte efterlyser mere støtte fra arbejdsgivere. Folk, der har været sygemeldt på grund af anden psykisk lidelse end stress kunne først og fremmest have ønsket sig mere støtte fra det offentlige.

Vi drømmer om lønforhøjelse – og tror på, at det lykkes

Hver fjerde af os drømmer om at få mere i løn, 16 procent drømmer om et nyt arbejde og 11 procent drømmer om at arbejde færre timer.

Blandt fuldtidsansatte drømmer 43 procent om højere løn. Drømmen er størst blandt lavtlønnede og falder i takt med stigende indtægt. Blandt danske fuldtidsansatte med husstandsindkomst under 300.000 kroner drømmer 56 procent om højere løn, mens det samme gælder for 47 procent af fuldtidsansatte med husstandsindkomst på mellem 300.000 kroner og 699.000 kroner og for 38 procent af fuldtidsansatte med en husstandsindkomst over 700.000 kroner.

Blandt de, der drømmer om at få mere i løn, er langt størstedelen optimistiske. Hele 71 procent forventer, at de vil få overtalt chefen til den lønforhøjelse, de drømmer om.

I den sammenhæng er det værd at notere, at højere løn af mange regnes som lønforhøjelse i forbindelse med jobskifte, forfremmelse eller forhandling med arbejdsgiveren, mens løbende lønstigninger typisk ikke opfattes som lønforhøjelse. Eksempelvis har de fleste danskere i beskæftigelse oplevet reallønsfremgang de seneste år, men blot 10 procent vurderer selv, at de har fået lønforhøjelse.

Nyt job

Drømmen om at få et nyt job eller at komme i arbejde er højere blandt unge end ældre og er ikke overraskende højest blandt studerende. Blandt studerende drømmer 45 procent om at komme i arbejde i løbet af det næste år eller to, mens 28 procent drømmer om at få mere i løn.

43%
fuldtidsansatte drømmer
om højere løn

Vi drømmer om færre – ikke flere – timer på arbejdet

Næsten ingen drømmer om orlov eller at arbejde freelance, men én ud af 10 danskere ønsker at arbejde færre timer, at få mere fleksibilitet eller at få større tryghed i deres ansættelse.

Ønsket om at arbejde færre timer stiger med alderen frem til folkepensionstidspunktet og er højest for folk med høj husstandsindkomst. Flest mellem 55 og 64 år drømmer om at arbejde færre timer, men også aldersgruppen fra 35 til 54 år drømmer mere om fritid end andre, herunder også folk med hjemmeboende børn – eneforældre såvel som par.

Mens mange drømmer om at arbejde færre timer, er det kun to procent af de fuldtidsansatte, der drømmer om at arbejde flere timer, og kun otte procent blandt freelancere og deltidsansatte. Det er en klar indikation på, at i hvert fald deltidsarbejde for de fleste er et aktivt valg, og at deltidsansatte ikke drømmer om at skifte til en fuldtidsstilling.

Øget fleksibilitet højt på ønskelisten

Unge ønsker sig øget fleksibilitet i højere grad end kortere arbejdstid. Femten procent af unge mellem 25 og 34 år ønsker sig mere fleksibilitet sammenlignet med 13 procent for 35 til 54-årige og 11 procent for 55 til 64-årige.

Danskere, der har børn, drømmer mere end andre om at holde fri og at opnå mere fleksibilitet i deres arbejdsliv, for eksempel flextid og muligheden for at arbejde hjemmefra. Drømmen om at holde mere fri findes hos dobbelt så mange med hjemmeboende børn som med fraflyttede børn og gælder for både par og aleneforældre.

Også i forhold til ønsket om at arbejde færre timer og at opnå større fleksibilitet er der forskel på drømme og forventninger, særligt blandt funktionæransatte og danskere med høj husstandsindkomst. Her er drømmene om kortere arbejdstid og mere fleksibilitet generelt høje, mens

39%

af alle selvstændige erhvervsdrivende drømmer ikke om at ændre deres nuværende arbejdsliv.

forventningerne til, at det vil blive muligt, er lave.

Selvstændige mest tilfredse

Deltidsansatte og selvstændige erhvervsdrivende er mest tilfredse med deres arbejdsliv. Hele 39 procent af alle selvstændige erhvervsdrivende drømmer ikke om at ændre deres nuværende arbejdsliv, hvilket tilsvarende blot gælder for 11 procent af danskere generelt og henholdsvis 12 og 14 procent for funktionærer samt fag- og ufaglærte.

Omvendt drømmer blot én ud af 20 danskere om at blive selvstændige. Tallet er dog dobbelt så højt for unge mellem 25

og 34 år og næsten tre gange så højt (13 procent) for studerende generelt.

Arbejdsgiveren spænder ben

Ligesom der er forskel på, hvad vi drømmer om, og hvad vi forventer i forhold til arbejde, er der også forskel på, hvad vi angiver som det væsentligste benspænd i forhold til at komme i mål med vores drømme.

Groft sagt angiver unge mellem 18 og 34 år manglende kompetencer og manglende selvtillid som de største barrierer i forhold til at få deres drømme opfyldt, mens danskere mellem 35 og 54 år nævner deres arbejdsgiver. Danskere

over 55 år føler sig først og fremmest hæmmet af økonomiske begrænsninger.

Tolv procent af alle danskere nævner helbred som en forhindring i forhold til at indfri deres drømme, og tallet er ikke overraskende lavere for unge end for ældre. Hele 38 procent af arbejdsløse nævner helbred som en forhindring i forhold til at opnå det arbejdsliv, de drømmer om.

Selvstændige drives af frihed mere end penge

Der er flere grunde til, at vi vælger at blive selvstændige. Først og fremmest er beslutningen drevet af ønsket om at være sin egen chef og at beskæftige sig med noget, man brænder for. At være sin egen arbejdsgiver er motivationen blandt 61 procent af selvstændige. For en tilsvarende andel er beslutningen motiveret af muligheden for at arbejde med noget, man brænder for.

Blot én ud af 10 er motiveret af et ønske om høj indtjening. Der er en tendens til, at flere mænd end kvinder motiveres af penge, mens flere kvindelige selvstændige motiveres af ønsket om et mere fleksibelt arbejdsliv.

Anbefaler andre at blive selvstændige

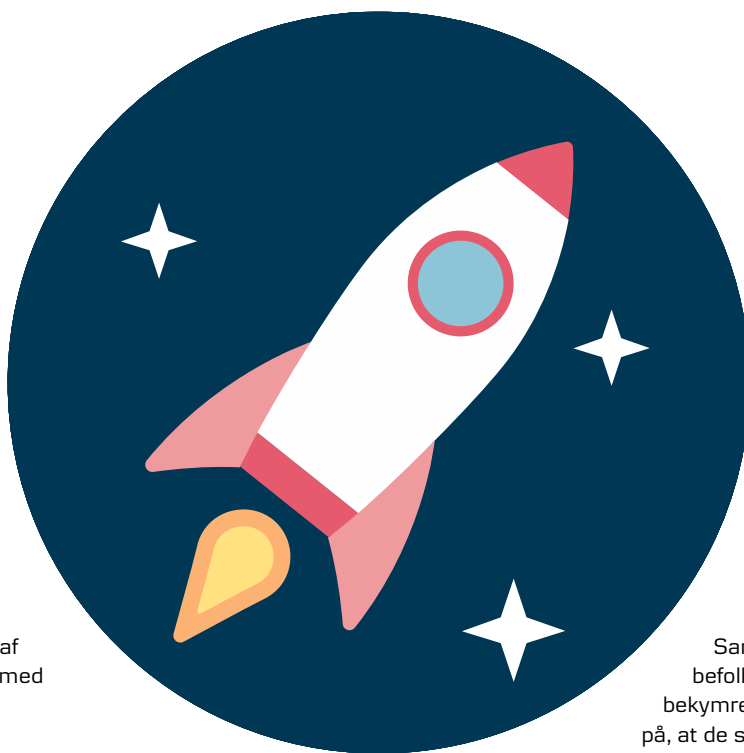
De selvstændige er generelt tilfredse med deres valg om at starte egen virksomhed.

Næsten 70 procent ville

anbefale andre at starte som selvstændig, og blot 10 procent vil ikke anbefale

det til andre. Dette

gælder særligt for selvstændige med lange videregående uddannelser, hvor 75 procent vil anbefale livet som selvstændig, mens kun fem procent ikke vil anbefale det.

Økonomisk usikkerhed blandt selvstændige

Den økonomiske usikkerhed, der knytter sig til livet som selvstændig er den primære begrundelse blandt dem, der ikke vil anbefale andre at blive selvstændige - på lige fod med de store personlige omkostninger, det kan have at arbejde så meget, som mange selvstændige gør.

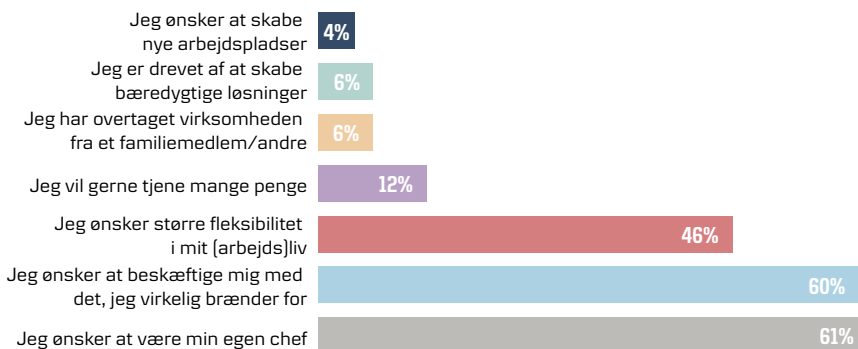
Sammenlignet med resten af befolkningen er selvstændige mere bekymrede for gæld og mindre sikre på, at de sparer nok op til pension til trods for, at gruppen af selvstændige er ældre end befolkningen generelt og at bekymringer om pension har det med at falde med alderen.

Det understreger, at selvom mange selvstændige er trygge omkring deres økonomi, så er der også grund til at have særligt fokus på forhold, der kan styrke den overordnede tryghed blandt de selvstændige både på kort og lang sigt.

Selvstændige er også generelt trygge omkring deres økonomiske situation og er mere optimistiske omkring deres økonomi end resten af befolkningen. De har også nemmere ved at få økonomien til at hænge sammen og bekymrer sig sjældnere.

Hvorfor har du primært valgt at starte egen virksomhed?

Flere svar mulige

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt 500 danske selvstændige over 18 år. Analysen er gennemført af analyseinstituttet YouGov i marts 2019. Der henvises til data ved brug af kilden: YouGov for Danske Bank om selvstændige, 2019.

Hvordan bliver man selvstændig?

1

Test din idé

Før du tager skridtet og starter virksomhed, bør du lave en grundig test af din forretningsidé. Sæt tid af til at svare på følgende spørgsmål:

- Hvad præcis vil jeg sælge?
- Hvem vil jeg sælge det til?
- Er der et behov for mit produkt, og hvordan er konkurrencen?
- Hvordan kommer jeg i kontakt med mine kunder?
- Hvad kan jeg forlange for mit produkt, og hvad skal jeg som minimum tjene?
- Hvor meget vil det koste at komme i gang?

2

Test din motivation

Et er en god idé, et andet er, om man har motivationen til at føre den ud i livet. Det vil kræve hårdt arbejde og typisk betyde en mere usikker privatøkonomi end livet som fastansat medarbejder. Gør dig klart, om du er villig til at tage risikoen, og sørg for at have talt det godt igennem med en eventuel samlever, så der er forventningsafstemt på forhånd.

3

Opret virksomheden

Første skridt er at beslutte dig for en virksomhedsform. Vælger du den mest ligetil, enkeltmandsvirksomheden, kan du oprette en virksomhed gratis på få minutter med NemID på det offentlige erhvervsportal, virk.dk. Vælger du en anden virksomhedsform, eller er I flere stiftere, er det en god idé at søge rådgivning hos dit regionale væksthushus. Få eventuelt advokathjælp til oprettelse og udarbejdelse af de juridiske spilleregler ejerne imellem.

4

Finansiering og økonomi

Det kan være dyrt at starte egen virksomhed, så start med at lave et realistisk budget for, hvad det kommer til at koste at starte virksomheden, og hvad det vil koste at drive den. I forhold til finansiering er virkeligheden for de fleste iværksættere, at den første investering oftest kommer fra egen opsparing eller venner og familie. Derudover kan du forsøge at skaffe finansiering fra fonde, crowdfunding, offentlige innovationsmiljøer, business angels eller banker. Det er generelt nemmere at skaffe ekstern finansiering, når virksomheden har taget sine første skridt, og forretningsidéen har bevist sit værd.

5

Forretningsplan

Forretningsplanen er selve drejebogen for din nye virksomhed og en forudsætning for at kunne søge ekstern finansiering. Den oplister dit forretningskoncept, din finansieringsplan, budgetter, markeds- og kundeanalyser og målsætninger.

Konkursraten
falder med
virksomhedens
alder

27%
drejer nøglen om
efter 1 år

5%
drejer nøglen om
efter 5 år

Kilde: Danmark Statistik og
Danske Banks egne beregninger

Stor optimisme blandt selvstændige

Selvstændige er generelt trygge omkring deres økonomiske situation og er mere optimistiske omkring deres økonomi end resten af befolkningen. De har også nemmere ved at få økonomien til at hænge sammen og bekymrer sig sjældnere.

Trygheden stiger med tiden

Generelt kan vi se, at virksomhedsejerne er mere trygge, jo større og jo ældre deres virksomhed er. Risikoen for konkurs falder også med virksomhedens alder. Blandt helt nystartede virksomheder er det mere end hver fjerde, der går konkurs efter det første år, og også efter to år er konkurstrisikoen høj. Derefter stiger sandsynligheden dog mærkbart for, at virksomheden også det næstfølgende år vil være i drift. Og har virksomheden først eksisteret i fem år, er risikoen for konkurs under fem procent.

Mere end halvdelen af ejere af virksomheder, der er mere end 20 år gamle, bekymrer sig aldrig om deres privatøkonomi, mens det samme gælder for blot hver femte i virksomheder etableret inden for de seneste fem år.

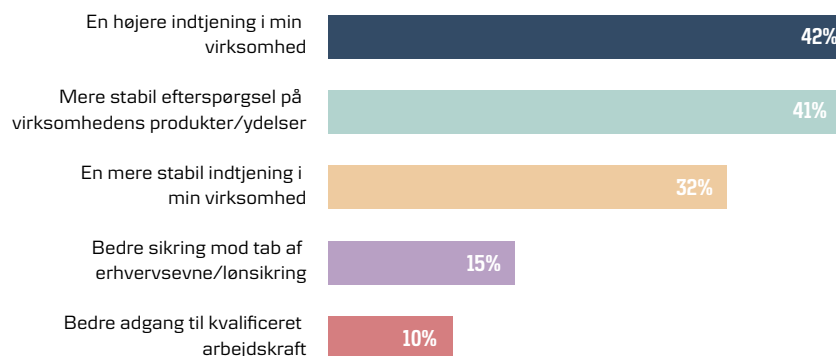
Generelt fylder adgang til finansiering og frygten for at gå konkurs meget lidt, og kun omkring fem procent peger på det som en kilde til bekymring.

Selvstændige tror på fremtiden

Selvstændige er mere optimistiske om fremtiden end danskerne generelt, også korrigeret for alder og indkomst. Godt 60 procent af de selvstændige ser optimistisk på deres økonomi mod cirka halvdelen af danskerne generelt. Optimismen er størst blandt virksomheder med højere omsætning. Blandt virksomhederne med en omsætning på over en mio. kroner er 75 procent af virksomhedsejerne optimistiske omkring deres privatøkonomiske situation.

Ejere af nye virksomheder er generelt mindre trygge ved deres økonomiske situation men er til gengæld mere optimistiske omkring fremtiden. Blandt ejere af virksomheder etableret inden for de seneste fem år forventer 65 procent, at den økonomiske situation vil blive bedre i løbet af de kommende fem år, mens flertallet af mere etablerede virksomhedsejere forventer, at deres privatøkonomiske situation vil være uændret i årene, der kommer.

Hvad kunne øge trygheden blandt virksomhedsejere?

Kilde: YouGov for Danske Bank om selvstændige, 2019.

Gang i forretningen giver tryghed i privatøkonomien

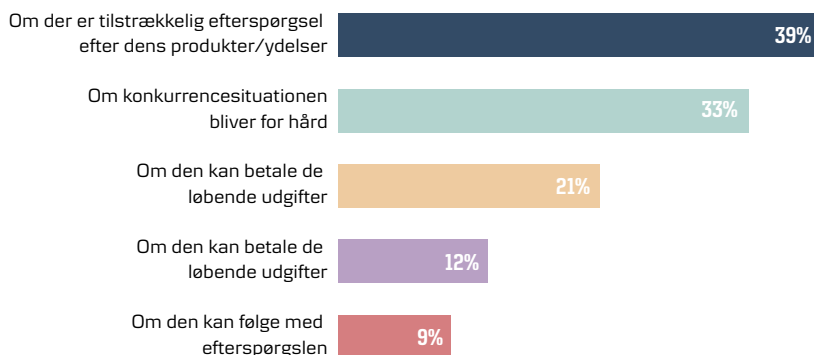
For selvstændige hænger virksomhedens økonomi og privatøkonomien tæt sammen. Blandt selvstændige, der dagligt bekymrer sig om virksomhedens økonomi, bekymrer 55 procent sig også dagligt om deres privatøkonomi. Og blandt dem, der aldrig bekymrer sig økonomisk om deres virksomhed, er 75 procent tilsvarende uden privatøkonomiske bekymringer.

Efterspørgsel bekymrer

Navnlig afsætningsmuligheder giver anledning til bekymring. Og langt flere bekymrer sig om, hvorvidt der er tilstrækkelig stor efterspørgsel efter deres produkter, end om de ikke kan følge med efterspørgslen. Derudover er hver tredje bekymrede for alvorlig sygdom – og for en del med god grund, da selvstændige generelt er mere sårbare over for sygdom og tab af erhvervsevne.

At mange virksomhedsejere drømmer om en større indtjening er næppe overraskende, da større indkomst har det med at øge den økonomiske tryghed. Noget andet er, at mange selvstændige også drømmer om en mere stabil

Hvad bekymrer os omkring vores virksomheds økonomi?

Kilde: YouGov for Danske Bank om selvstændige, 2019.

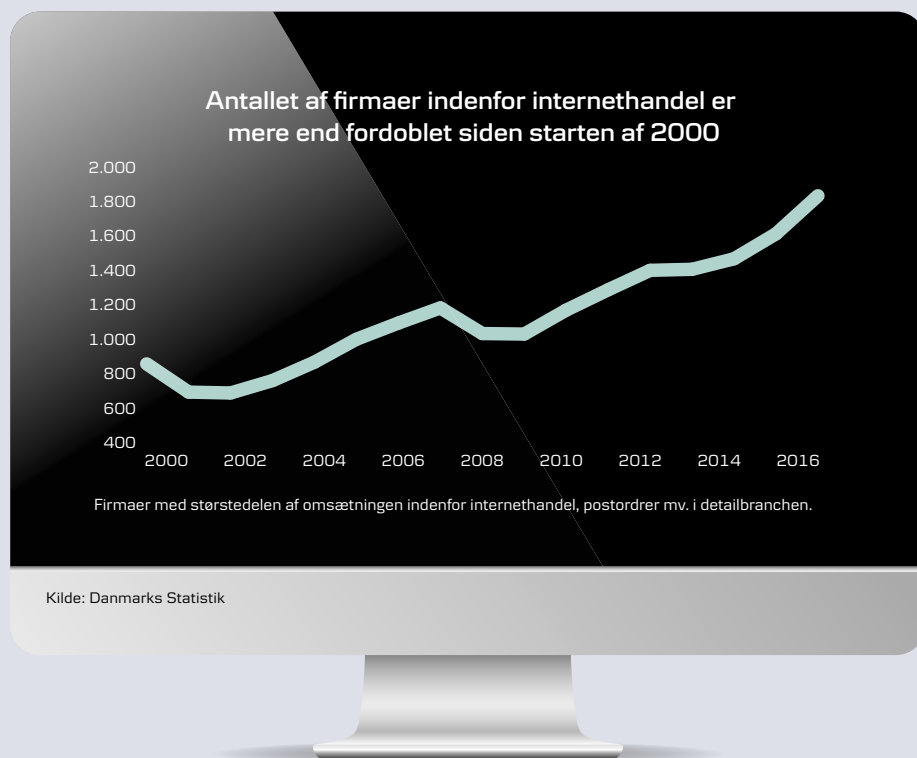
indtægt. Store udsving i efterspørgslen efter virksomhedens produkter gør det sværere at planlægge produktionen. Det kan give flaskehalse i de travle perioder og unødigt høje omkostninger i perioder, hvor der ikke er travlt.

Otte procent af de selvstændige bekymrer sig løbende om, hvorvidt de har tilstrækkelig kvalificeret arbejdskraft til at kunne følge med efterspørgslen.

Hver fjerde er uden bekymringer

I alt 26 procent af de adspurgte virksomhedsejere er helt uden bekymringer for deres virksomheds økonomi, og trygheden er stigende med alderen – både virksomhedsejerens og virksomhedens. Dobbelt så mange er helt uden bekymringer i virksomheder etableret før årtusindskiftet, som dem der har etableret virksomhed de seneste 20 år.

Online-virksomheder mest optimistiske

Flere og flere virksomheder satser på onlinesalg. Ikke bare som supplement til en fysisk butik, men som primær salgskanal.

Antallet af virksomheder, der primært sælger online er fordoblet de seneste 10 år, og antallet af medarbejdere i disse virksomheder steg fra 1,1 til 2,6 medarbejdere i gennemsnit fra 2007 til 2016.

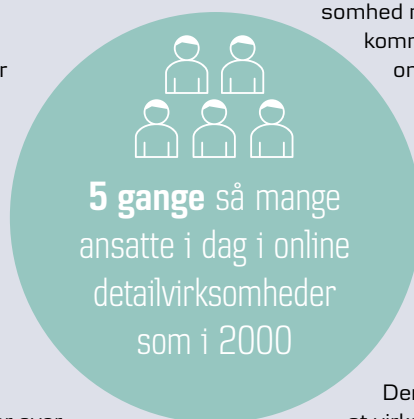
Meget tyder på, at denne udvikling vil fortsætte. Eksempelvis er der dobbelt så mange ejere af onlinevirksomheder, der drømmer om at udvide forretningen som for andre virksomhedsejere i øvrigt.

Danske onlinevirksomheder solgte i 2018 for over 26 milliarder kroner, hvoraf 87 procent af salget var til virksomheder eller forbrugere i Danmark. Til sammenligning var det 90 procent for 10 år siden, hvor der blev solgt for ca. 7,5 mia. kroner i alt.

Selvom danske onlinevirksomheder fortsat har stort fokus på det danske marked, regner hver tredje onlinefokuserede virksomhed med at sælge mere til udlandet indenfor de kommende år. Blandt selvstændige, der ikke har online salg, er det samme tal otte procent.

Generelt er ejere af virksomheder med fokus på onlinesalg mere bekymrede end andre om økonomi. Kun 45 procent i denne gruppe føler høj grad af tryghed ved deres økonomiske situation, mens det samme tal er 60 procent for virksomhedsejere, der ikke har nævneværdigt fokus på onlinehandel.

Denne forskel hænger dog også sammen med, at virksomheder med onlinefokus typisk er nyere, mindre veletablerede og drevet af yngre selvstændige.

Hvem er de selvstændige?

Der er næsten 200.000 selvstændige i Danmark ud af en samlet arbejdsstyrke på knap tre millioner ifølge Danmarks Statistik. Den største gruppe af selvstændige findes i landbruget, hvor fire ud af 10 er selvstændige. Denne gruppe er på i alt cirka 30.000, hvilket svarer til omtrent hver sjette af alle selvstændige. Næsten ni procent af selvstændige er læger eller tandlæger, og næsten seks procent er frisører m.m. Også inden for byggeriet, restauranter og konsulentbranchen findes mange selvstændige.

Der kommer flere selvstændige inden for serviceerhvervene. Siden 2010 har den største fremgang været inden for kategorien 'anden vidensservice', der blandt andet omfatter designere, fotografer og oversættere. Til sammenligning er der kommet 4.500 færre selvstændige i landbruget, mens den samlede beskæftigelse i landbruget er omtrent uændret over perioden. Selvstændige inden for IT og internethandel er steget med 20

procent siden 2010 men udgør fortsat blot én procent af alle selvstændige.

Flest mænd

Knap 70 procent af selvstændige er mænd, og 60 procent af selvstændige er ældre end 50 år. Mere end hver femte selvstændig er mere end 65 år, mens det samme gælder for blot tre procent af alle danske lønmodtagere. Selvstændige er altså ældre end lønmodtagere generelt, hvilket blandt andet skyldes en betydelig gruppe ældre selvstændige inden for landbruget.

Der er stor forskel på alderssammensætningen inden for de forskellige brancher. I alt 40 procent af landmændene er over 65 år, og kun otte procent er under 40 år. Det hænger sammen med, at der er betydelige etableringsomkostninger ved at blive landmand. Til sammenligning er omkring hver tredje selvstændige inden for restaurationsbranchen under 40 år, og 36 procent af de selvstændige, der arbejder med internethandel, er under 40 år.

Top 10 brancher	% af alle selvstændige
Landbrug og gartneri	14,2
Læger, tandlæger mv.	8,8
Frisører, vaskerier og andre serviceydelser	5,7
Bygningsfærdiggørelse	4,9
Ejendomsservice, rengøring og anlægsgartnere	4,2
Anden vidensservice	4,0
Restauranter	3,8
Udlejning af erhvervsejendomme	3,5
Virksomhedskonsulenter	3,2
It-konsulenter mv.	2,8

Kilde: Danmarks Statistik

Top 10 brancher	Stigning i antal selvstændige siden 2010
Anden vidensservice	1.924
Frisører, vaskerier og andre serviceydelser	1.758
Læger, tandlæger mv.	1.557
Teater, musik og kunst	1.517
Voksenundervisning mv.	1.303
Ejendomsservice, rengøring og anlægsgartnere	1.045
Virksomhedskonsulenter	727
Produktion af film, tv og musik mv.	649
It-konsulenter mv.	562
Internethandel, postordre mv.	319

Kilde: Danmarks Statistik

Selvstændige bekymrer sig om sygdom

Selvstændige i virksomheder med få eller ingen ansatte er sårbare overfor sygdom, og længerevarende sygdom kan have store økonomiske konsekvenser.

Ni ud af 10 virksomhedsejere vurderer, at det vil have mærkbare negative konsekvenser for virksomheden, hvis de blev ramt af sygdom – og omkring halvdelen mener ikke, at virksomheden ville kunne overleve uden dem. I det lys virker det naturligt, at hver tredje selvstændige er bekymret for at blive ramt af længerevarende sygdom.

Særligt små virksomheder er sårbare overfor sygdom, og blandt virksomheder med mindre end fem ansatte mener over halvdelen af de selvstændige, at virksomhedens overlevelse ville være truet af deres fravær. Det samme gælder for blot 10 til 15 procent af selvstændige med virksomheder, der har mere end fem ansatte.

Opsparing og forsikring øger tryghed

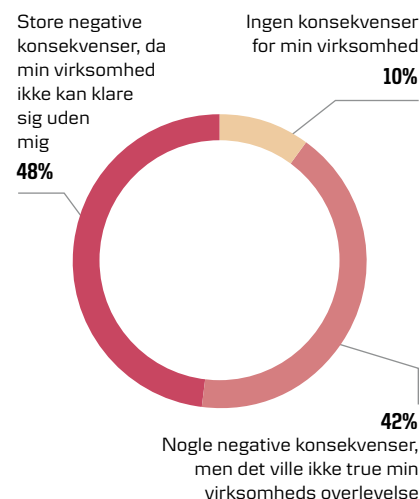
Bekymring for sygdom er størst blandt dem, der ikke er sikrede mod sygdom eksempelvis via en opsparing eller en forsikring. Blandt dem, der ikke er sikrede, bekymrer 17 procent sig i høj grad om at blive ramt af sygdom. Det er næsten dobbelt så mange som blandt dem, der har enten en forsikring eller en opsparing.

Blandt dem, der føler sig sikrede mod længerevarende sygdom, er det da også hele 68 procent, der enten ikke bekymrer sig om sygdom overhovedet eller kun i meget ringe grad, mens det samme gælder for blot halvdelen af dem, der ikke er sikrede.

Det peger på, at forsikringen kan være med til at reducere bekymringen for økonomien, hvis man bliver ramt af sygdom. Fravalg af forsikring er altså ikke udtryk for, at man er ubekymret for sygdom.

Hver fjerde vurderer, at deres privatøkonomi er sikret mod længerevarende sygdom via deres ægtefælle eller partners økonomiske støtte. Blandt gifte selvstændige er hver tredje afhængige af deres partners økonomiske støtte i tilfælde af sygdom, og kvinder er overrepræsenteret i gruppen.

Hvilken konsekvens ville det have for din virksomhed, hvis du blev syg i en længerevarende periode?

Kilde: YouGov for Danske Bank om selvstændige, 2019.

Hvordan er din økonomi sikret ved længerevarende sygdom?

Via forsikring mod tab af erhvervsevne/sygedagpengeforsikring	36%
Via opsparing (fx i bolig, virksomhed eller obligationer og aktier)	35%
Via min ægtefælles/partners økonomiske støtte	24%
Anden sikring	12%
Jeg er ikke økonomisk sikret ved længevarende sygdom	24%

Kilde: YouGov for Danske Bank om selvstændige, 2019.

Forsikringer, der kan give økonomisk tryghed i forbindelse med sygdom:

Forsikring ved tab af erhvervsevne dækker typisk ved sygdom over tre måneder. Dækker typisk op til 80 procent af årsindkomst med fast månedlig udbetaling og kan give fritagelse for pensionsindbetaling.

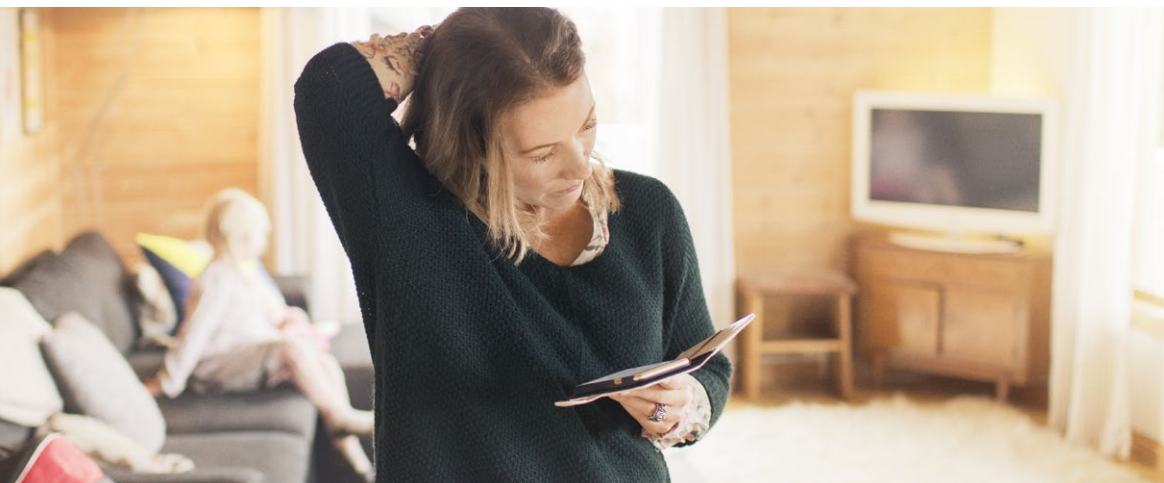
Er du forsikret ved **kritisk sygdom** udbetales et engangsbeløb, hvis du diagnosticeres med visse alvorlige sygdomme. Kan give luft i økonomien under sygdomsforløbet eller finansiere eksempelvis genoptræning.

Sundhedssikring dækker udgifter til behandling og giver adgang til privathospitaler, psykologhjælp, kiropraktor eller fysioterapi. Mange sundhedsforsikringer indeholder også et forebyggende element, som kostvejledning eller psykologhjælp ved stress. Er typisk arbejdsgiverbetalte men kan også tegnes af selvstændige.

Med en **sygedagpengeforsikring** sikres du udbetaling allerede fra 1. eller 3. sygedag og skal derfor ikke vente til efter 2 ugers sygdom, hvor du har ret til sygedagpenge fra kommunen.

Mange selvstændige sparer ikke op til pension – og det bekymrer dem

De selvstændige er generelt mindre trygge ved, om de sparer nok op til pension end befolkningen generelt. Blandt selvstændige mellem 35 og 54 år føler 23 procent sig trygge, mens 30 procent kun i meget lille grad eller slet ikke føler sig trygge i forhold til, om de sparer nok op til pension. For danskere i samme aldersgruppe i øvrigt føler 27 procent sig trygge, og 26 procent føler sig slet ikke eller kun meget lidt trygge.

Flere typer opsparing

At selvstændige er mindre trygge i forhold til pensionsopsparing, hænger sammen med, at færre selvstændige sparer op til pension. Næsten hver femte selvstændige mellem 35 og 54 år sparer ifølge egne oplysninger ikke op til pension overhovedet, mens det samme blot gælder syv procent af jævnaldrende, der ikke er selvstændige.

Selvstændige har da heller ikke på samme måde som resten af befolkningen en klassisk arbejdsmarkedspension, som vi ser blandt flertallet af lønmodtagere. Blandt de selvstændige er det godt halvdelen, der siger, at de har en privat pensionsordning.

Blandt mange selvstændige er en pensionsordning dog ikke den eneste

kilde til pensionsopsparing - 38 procent sparer op til deres pension via deres bolig, mens 34 procent gør det gennem frie midler som aktier og obligationer. Jo højere indkomst de selvstændige har, desto flere typer af supplerende pensionsopsparinger har de typisk også.

Kvindelige selvstændige føler sig generelt dårligere dækkede end mænd, når det kommer til pension. Mens 35 procent kvindelige selvstændige enten slet ikke eller kun i ringe grad føler sig trygge ved, at de sparer nok op til pension, er det kun 24 procent blandt de mandlige selvstændige. Samtidig svarer dobbelt så mange kvinder som mænd, at de ikke sparer op til pension, fordi de ikke har råd til at sætte penge til side.

Risikabelt at spare op via virksomhed

Fjorten procent af de selvstændige forventer at kunne sælge deres virksomhed og leve af afkastet, når de går på pension. Det er særligt udbredt blandt mænd. Denne strategi er i sagens natur omfattet af større usikkerhed end en traditionel pensionsopsparing. For det første kan man ikke være sikker på, at virksomheden kan sælges til den ønskede pris. For det andet kan man miste opsparingen i virksomheden i tilfælde af konkurs, mens en opsparing via en pensionsordning vil være beskyttet.

Hvordan sparer
selvstændige op
til pension

54%

har en privat
pensionsordning

38%

sparer op via
boligen

34%

sparer op via frie
midler

17%

mænd forventer
at kunne sælge
virksomheden og
leve af afkastet
– kun 9% blandt
kvinderne

17%

kvinder sparer ikke
op fordi de ikke
har råd – kun 8%
blandt mænd

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

Danskernes forbrug

Vores generelle forbrug er ved at ændre karakter. Rejser, restaurantbesøg og oplevelser fylder mere, mens elektronik, tøj og møbler fylder mindre. Vores forbrug afhænger dog af, hvor gamle vi er, og om vi er mænd eller kvinder. Hvor i landet, vi bor, har mindre at sige. Kun københavnernes forbrugsmønstre adskiller sig fra resten af landets.

Fra nye køkkener og store biler til drømme om rejser og gastronomiske oplevelser

Det aktuelle opsving i dansk økonomi adskiller sig på flere måder fra opsvinget før finanskrisen. Blandt andet i måden vi bruger penge på.

Hvis vi i 2006 drømte om en ny stor bil, sofaer, fladskærme og et nyt køkken, drømmer vi i dag om rejser, koncerter og store gastronomiske oplevelser.

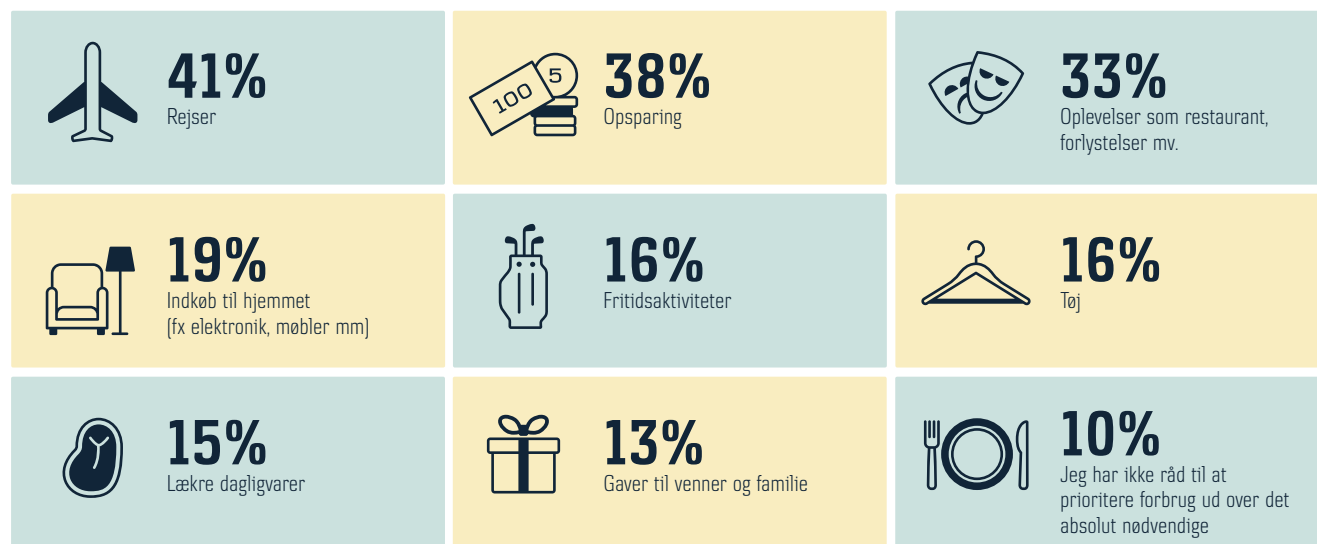
Forbruget er med andre ord ved at skifte karakter. Fra et forbrug af ting og materielle goder til – i stigende grad – et forbrug af oplevelser. Tøj, elektronik og møbler fylder mindre i vores budget, mens fx rejser og restaurantbesøg fylder mere. Samtidig er det blevet mindre vigtigt for danskerne at eje ting – en udvikling der især ses i bilbranchen, hvor leasing og samkørsel er blevet langt mere udbredt end for bare få år siden.

Hvor opsvinget i midten af 00'erne også var præget af store investeringer i boligen, som nyt køkken og bad, er vi mere tilbøjelige med at lave nye investeringer i boligforbedringer i dag.

Rejser har højeste prioritet

I alt 41 procent af danskerne siger, at de først og fremmest prioriterer at have råd til rejser og fritid, når almindelige og nødvendige udgifter er betalt, hvilket skal ses i lyset af, at netop rejser står højt på listen over ting, vi danskere drømmer om at få mere af. Hver tredje svarer, at de prioriterer oplevelser som restaurant- eller biografbesøg. Varer som tøj, elektronik og møbler prioriteres af mellem 15 og 20 procent, og måske ikke overraskende interesserer kvinder sig oftere for tøj, og mænd oftere for elektronik.

Hvad prioriterer du mest at bruge dine penge på, når dine almindelige faste og nødvendige udgifter er betalt?

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

Hvor højt vi prioriterer rejser og oplevelser, hænger blandt andet sammen med husstandsindkomsten.

Blandt danskere med høj indkomst prioriterer mere end halvdelen at bruge penge på rejser, når det nødvendige er betalt, mens det samme gælder for blot en ud af fire blandt danskere med lav indkomst. Tøj og ting til hjemmet prioriteres derimod lige højt for begge grupper.

Hver tiende dansker ville øge deres generelle forbrug eller foretage boligforbedringer, hvis de fik 500 kroner ekstra om måneden, men dobbelt så mange ville vælge at rejse mere. Oplevelser er med andre ord en luksus, som mange sætter højere end materielle goder. Og når realindkomsterne stiger, kan vi derfor forvente, at tendensen vil fortsætte, og at en stigende andel af vores budget vil gå til rejser og restaurantbesøg.

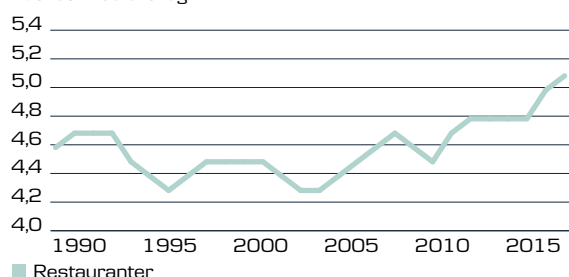
Flest danskere ville dog vælge at spare mere op, hvis de fik 500 kroner ekstra om måneden at gøre godt med. Og det har mange faktisk også gjort i de senere år, hvor en stigende del af indkomsterne er blevet sat til side frem for at blive omsat til forbrug, som det eller typisk sker under en højkonjunktur.

Billigere elektronik, dyrere restauranter

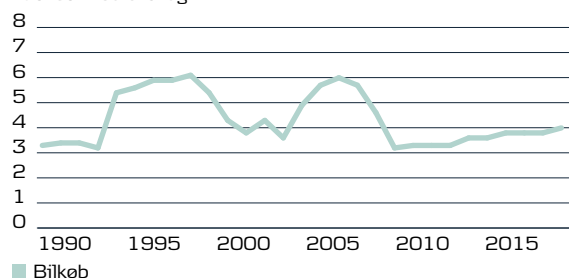
At vi bruger flere penge på oplevelser end tidligere og færre penge på materielle goder skyldes også, at priserne har udviklet sig forskelligt inden for disse to forbrugsområder. Eksempelvis er prisen på tøj og elektronik faldet, mens prisen for rejser og restaurantbesøg er steget (Danmarks Statistik).

Generelt stiger tjenester hurtigere i pris end fysiske varer, og tendensen har taget fart de seneste år. Selv hvis vores forbrug er uændret i forhold til tidligere, vil tøj og elektronik med andre ord fylde mindre i vores budget, og rejser vil fylde mere – alene på grund af prisudviklingen.

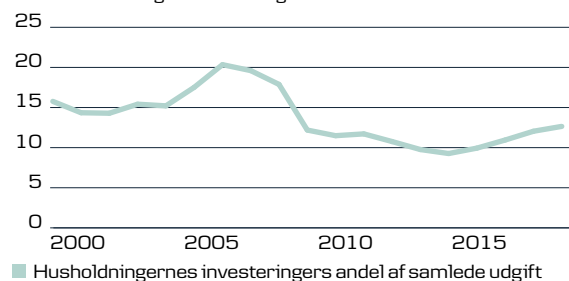
Vi bruger flere og flere penge på at spise og drikke ude
% af samlet forbrug

Vi bruger ikke lige så mange penge på nye biler som tidligere
% af samlet forbrug

Vi laver færre investeringer i boligen mm. end tidligere
% af husholdningers bruttoudgifter

Kilde: Danmarks Statistik

Vores forbrug er styret af alder

Gennem livet er der stor forskel på, hvad vi bruger penge på. Fornøjelser og fritid fylder mest i budgettet, mens vi er unge, mens daglige udgifter til mad, transport og faste udgifter fylder mere blandt ældre.

Unge går ud

Restauranter, caféer, natklubber og værtshuse tegner sig for en stor del af unges forbrug. I kroner og ører bruger vi faktisk flere penge på at 'gå i byen', når vi er sidst i 20'erne end på noget andet tidspunkt i livet, også selvom indkomsten på det tidspunkt er lavere end senere i livet. Sidst i 20'erne bruger vi i gennemsnit 900 kr. om måneden på at 'gå ud', og omkring pensionsalderen bruger vi omtrent halvt så

meget. Det lavere forbrug af restauranter og barer sætter for alvor ind omkring midten af 40'erne.

I takt med at vi bliver ældre, bruger vi gradvist flere penge på mad, dagligvarer og transport. I starten af 40'erne, hvor mange har stiftet familie, er dagligvareforbruget højest, og det forbliver højt indtil pensionsalderen, hvor det begynder at falde. Som andel af det samlede

kortforbrug er ældre danskeres forbrug af dagligvarer dog fortsat højt, fordi andet forbrug er mindre.

Sport og teater

Livet i 40'erne er dog ikke lutter mælk og havregryn. Det er også

i den alder, vi bruger flest penge på underholdning og fritid som biografer, teater, museer og medlemskaber til sportsklubber. Dele af dette forbrug kan dog også dække over udgifter til børnenes idræts- og fritidsaktiviteter, da det typisk er noget forældrene betaler for.

Efter 40-årsalderen falder vores forbrug af underholdning resten af livet bortset fra en periode i 60'erne, hvor forbruget i en årrække er stabilt.

Vores personlige udgifter til sundhed og medicin stiger stødt med alderen og udgør fra 45-årsalderen en stadig stigende andel af vores forbrug. Faste udgifter fylder også mere og mere i budgettet, og særligt fra 60-årsalderen udgør telefon- og elregninger en stigen-

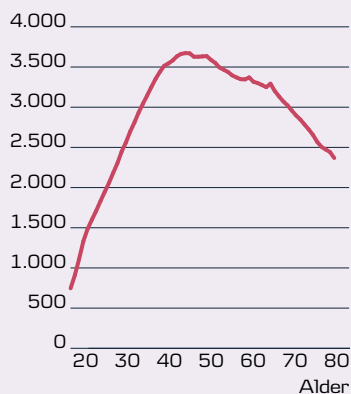
Fra vi fylder 44,
begynder sundhedsudgifter
at udgøre en stigende del
af vores forbrug

Vi bruger mest på
offentlig transport
i 20'erne

Forbrug af dagligvarer

Kr. om måneden

■ Forbrug af dagligvarer

Forbrug af underholdning

Kr. om måneden

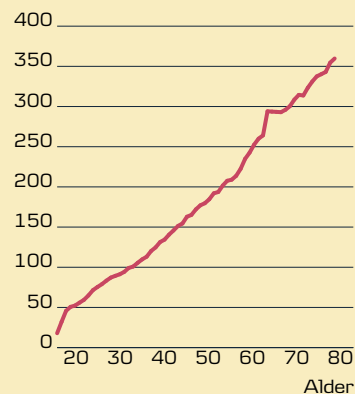

■ Underholdning og fritid

Sundhedsudgifter

Kr. om måneden

■ Sundhedsudgifter

Kilde: Danske Bank

de andel af vores forbrug. Sundhedsudgifter dækker blandt andet over udgifter til tandlæger og briller, men tallene tager ikke højde for eventuelle tilskud, der refunderes efter købet.

Transportudgifter

Vi bruger flere og flere penge på biler, efterhånden som vi bliver ældre, og særligt omkring pensionsalderen køber mange ny bil. Det gælder i høj grad for mænd først i 60'erne. Herefter er forbruget aftagende.

Mens vi køber flest nye biler omkring pensionsalderen, bruger vi bilen mest, når vi er i slutningen af 40'erne og har derfor også de højeste benzinudgifter på dette tidspunkt. Vi bruger flest penge på offentlig transport, når vi er i 20'erne, mens vi gradvist bruger

færre penge på busser og tog, når vi har passeret de 50 år.

Runde fødselsdage fejres med oplevelser

Når vi går på pension, skifter vi møblerne derhjemme ud

På en graf over danskernes forbrug af restauranter og hoteller – fordelt på forbrugernes alder – er der en række markante afvigelser, hvor forbruget skyder kraftigt i vejret for efterfølgende at falde lige så kraftigt igen. Udgiften til restauranter og hoteller stiger betragteligt det år, vi fylder 60, 70, 75 og 80 år, og i lidt mindre grad også, når vi fylder 40 og 50 år.

Disse år er alle runde fødselsdage, som åbenlyst fejres, særligt fra 50 års alderen, hvor vi fejrer os selv med enten at invitere på restaurant eller på hotel. Det år, vi fylder 60 år, bruger vi 20 procent mere på hotel end året før og efter. Og forskellen på at være 70 år og henholdsvis 69 år og 71 år er endnu større.

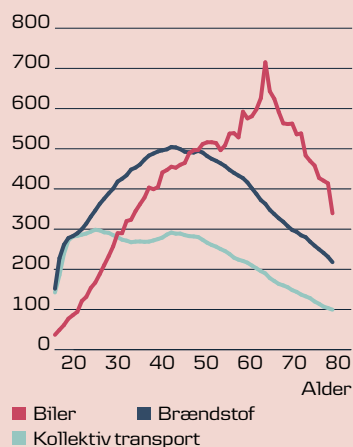
70-års fødselsdagen fejres med rejse

Vores restaurantforbrug starter så småt med at stige til runde fødselsdage allerede, når vi fylder 40. Folk på 69 og 71 år bruger i gennemsnit det samme på restaurant, men forbruget blandt 70-årige er cirka 40 procent højere.

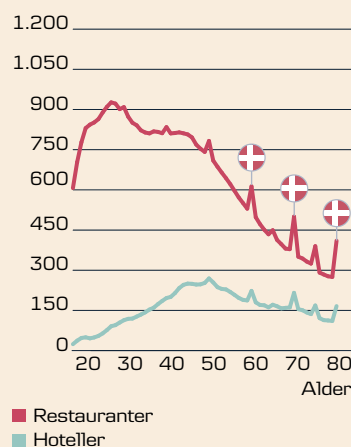
Transportforbrug

Kr. om måneden

Hoteller og restauranter

Kr. om måneden

Danskernes forbrug er her belyst ved at se på transaktioner foretaget af Danske Bank-kunder via kort eller MobilePay i forretninger. Tallene er dannet på baggrund af forbruget blandt cirka en million danskere, der aktivt anvender deres kort minimum 4 gange om måneden. Der er tale om gennemsnitsbetragtninger for årene 2016-2018, og data er anonymiseret, så det ikke er muligt at identificere enkeltpersoner.

Mænd tanker benzin, kvinder køber mad og mælk

Nogle fordomme har mere hold i virkeligheden end andre. Kvinderne bruger mest på tøj og sko, mændene betaler regningen på restauranten, og navnlig yngre mænd har en hang til spil og lotteri.

Mænd bruger generelt flere penge end kvinder. Det skyldes hovedsageligt, at mænd generelt har højere indkomster end kvinder, særligt efter 30-års-alderen. Forskellen i mænd og kvinders forbrug er imidlertid primært drevet af, at mænd bruger betydeligt flere penge på faste udgifter end kvinder, mens det løbende kortforbrug, der belyses i dette kapitel, er mere ens.

Kvinders tøjforbrug overstiger langt mændenes

Kvinder i 30'erne bruger omkring dobbelt så meget om måneden på tøj som mænd. Mens en 35-årig mand bruger ca. 400 kroner om måneden på tøj, har en kvinde på samme alder udgifter på ca. 800 kroner. Det samme billede gør sig gældende for sko og øvrige plejeprodukter. Der toppe kvindernes forbrug dog noget senere, i starten af 50'erne.

Kvinder står også for en større andel af indkøb i dagligvareforretninger end mænd.

Forskellen varierer dog noget over tid. Mens kvinder i 20'erne kun bruger omkring syv procent mere om måneden end mænd, så

Det højeste tøjforbrug findes blandt kvinder på 37 år

er forskellen steget til over 20 procent i slutningen af trediveerne, hvor den

topper. Det betyder, at kvinder bruger omkring

600 kroner mere om måneden på deres kort i dagligvareforretninger end mænd.

Mænd lægger ud for transport

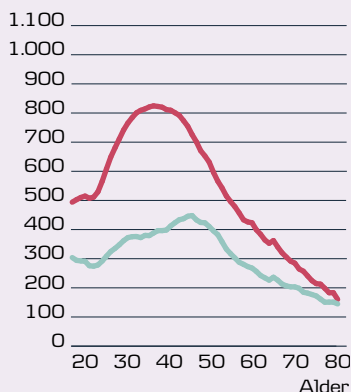
Når danskerne skal ud at rejse, er det omvendt typisk mændene, der betaler. Mænd i 40'erne bruger næsten dobbelt så meget som kvinderne på at rejse. Det skyldes især, at mændene bruger mere på flybilletter og hotelophold, mens mænd og kvinders forbrug af pakkerejser er mere ens. Det er ikke nødvendigvis et udtryk for, at mænd rejser mere end dobbelt så meget som kvinder, men snarere at de oftere betaler for fælles rejser.

Mænd på 65 år har det højeste forbrug af nye biler

Tøjko

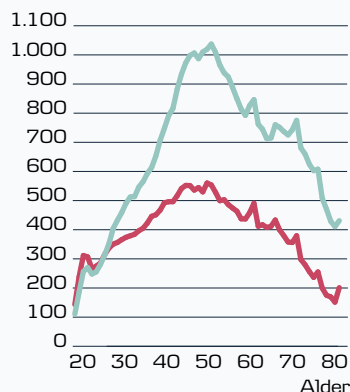
Kr. om måneden

■ Kvinder
■ Mænd

Samlet rejseforbrug

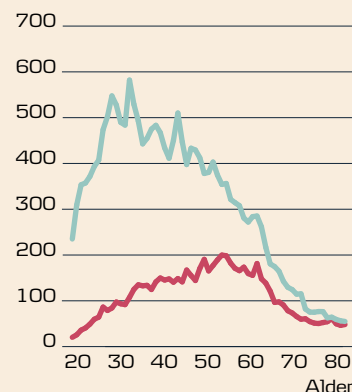
Kr. om måneden

■ Kvinder
■ Mænd

Spil og lotteri

Kr. om måneden

■ Kvinder
■ Mænd

Kilde: Danske Bank

Kvinder på 38 år
bruger 20 procent
mere end mænd på at
købe dagligvarer

Det er ikke bare i flyforbruget, at mænd og kvinders transportforbrug adskiller sig.

Mænd bruger også langt flere penge på biltransport end kvinder – både fordi de køber flere biler, bruger flere penge på at reparere dem og flere penge på at fylde benzintanken op. Mænd bruger i gennemsnit 500 kroner om måneden på tankstationer – medregnet alle, der ikke har bil – mens kvinder bruger omtrent 270 kroner, eller godt det halve af mænd.

**Mændene har
dårligste vaner**

I forhold til spil og gambling har mænd et markant overforbrug sammenlignet med kvinder. Forbruget af spil og gambling toppe i 30'erne, hvor mænds forbrug er fem gange så højt som kvinders.

Når det gennemsnitlige forbrug blandt unge mænd er helt oppe på 500 kroner om måneden, skyldes det primært, at en mindre gruppe mænd trækker gennemsnittet kraftigt op. Ifølge Center for Ludomani udgør mænd næsten 90 procent af alle ludomaner under behandling, og en stigende andel af dem er unge.

Som beskrevet i kapitel fire er mænd også væsentligt overrepræsenteret i gruppen af unge, der optager kviklån. Blandt danskere i 20'erne med kviklån er næsten to tredjedele mænd.

Tallene for spilforbrug tager ikke højde for indtægter, som man måtte have fra sine spil i form af gevinster og vil derfor have en tendens til at overvurdere, hvor stor den faktiske udgift er.

Mænd på 50 år
bruger mere end
dobbelt så meget
som kvinder på
hotelophold

44-årige mænd
bruger mest på
elektronik

28-årige mænd
bruger flest penge på
restauranter og byture

De fleste danske forbrugere ligner hinanden – men københavnernes skiller sig ud

Kilde: Danske Bank

Hvor vi bor i landet er også bestemmende for, hvordan vi bruger vores penge, og navnlig forbruget i hovedstaden adskiller sig fra resten af landet. Det er i København, der bruges flest penge på fornøjelser som rejser og restaurantbesøg, og budgettet til personlig pleje og tøj er også større her.

Tøjforbruget er klart højest blandt kvinder i København i slutningen af 30'erne og starten af 40'erne, mens mændene med det højeste tøjforbrug bor i Nordsjælland. Det laveste tøjforbrug findes blandt mænd på Bornholm. De bruger i gennemsnit godt 200 kroner om måneden på tøj, mens kvinder på Bornholm bruger omkring 450 kroner om måneden. Kvinder i København – på tværs af aldersgrupper – bruger i gennemsnit over 600 kroner om måneden på tøj.

Københavnere i alle aldre – og ikke bare de unge – bruger mere på at gå ud end i resten af landet. Eksempelvis bruger københavnere i starten af 40'erne omkring 1.100 kroner om måneden på at gå ud – omkring det dobbelte af jævnaldrende i Østjylland.

Højere transportudgifter udenfor København

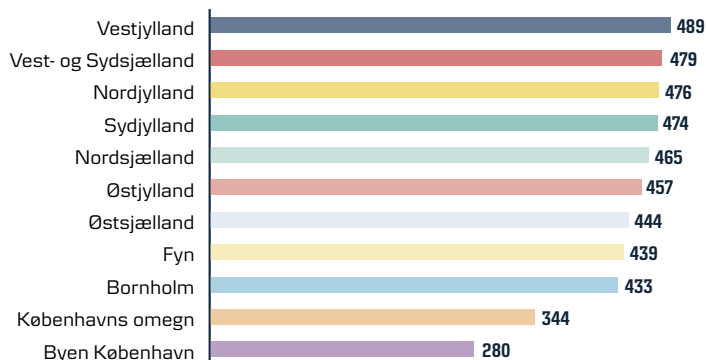
Københavnernes løbende forbrug er generelt højere end i resten af landet, men ikke på alle områder. Transportudgifterne fylder generelt mere i andre dele af landet, hvor afstandene er større og mange har mere end én bil.

Danskerne mellem 30 og 60 år i hovedstaden bruger hver måned mellem 300 og 400 kroner på at fylde tanken på bilen op, mens samme aldersgruppe i resten af landet i gennemsnit bruger mellem 500 og 600 kroner om måneden.

Vores forbrug i dagligvarebutikker er relativt ens på tværs af landet, og de fleste handler ind for omkring 3.000 kroner om måneden. Forbruget er højest i Nordsjælland og lavest i Sydjylland.

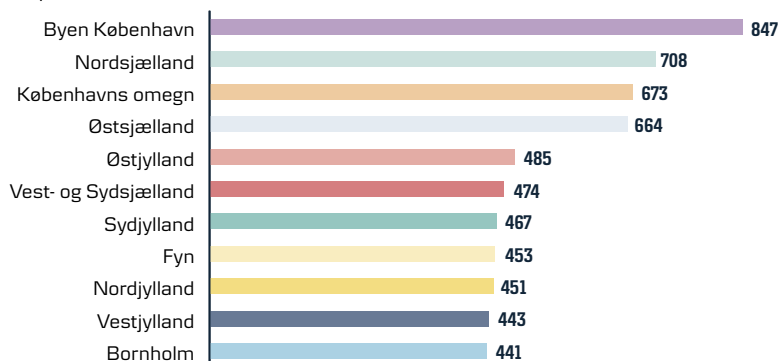
Brændstof og andre indkøb på tankstationer

Kr. pr. måned

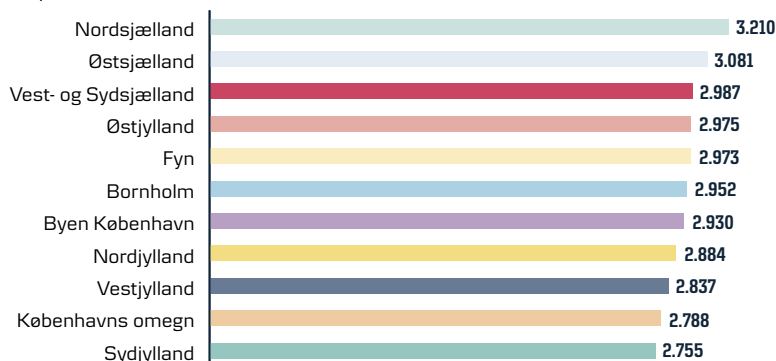
Besøg på restauranter, caféer og værtshuse

Kr. pr. måned

Dagligvareforretninger

Kr. pr. måned

Kilde: Danske Bank

Status på boligmarkedet

Boligen er afgørende for vores tryghed, uanset om vi ejer eller lejer. Boligejerne er generelt trygge, og selvom der kommer flere lejere, drømmer flertallet fortsat om parcelhuslivet. Udsving i boligpriser, beskatning og renter er afgørende for boligejernes økonomiske ramme, og selvom dampen er gået lidt af ejerlejlighedsmarkedet, ser vi generelt fortsat moderate husprisstigninger, hjulpet godt på vej af historisk lave renter.

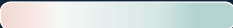

Fremgang på boligmarkedet, men det går ikke så stærkt længere

Husprisstigninger på tværs af landet

%-vækst i huspriser (2017-2018)

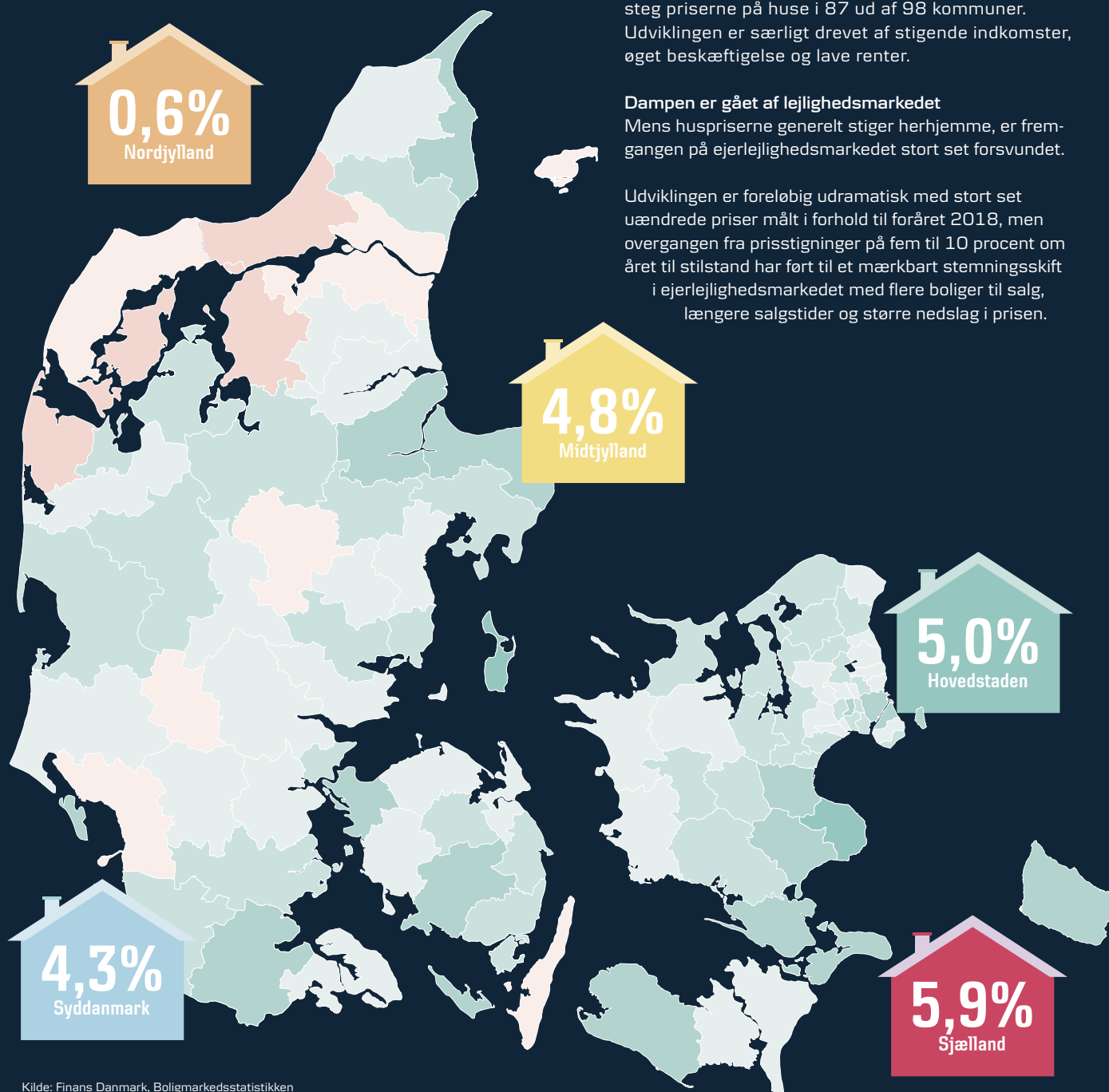
-8% +16%

Boligpriserne stiger i det meste af landet, og selvom det går lidt langsommere end for et år siden, er der stadig flere danskere, der oplever, at deres bolig stiger i pris. Et gennemsnitligt dansk parcelhus på 140 kvadratmeter koster i dag cirka 1,9 mio. kroner, hvilket er en stigning på over 350.000 kroner siden 2014, og i 2018 steg priserne på huse i 87 ud af 98 kommuner. Udviklingen er særligt drevet af stigende indkomster, øget beskæftigelse og lave renter.

Dampen er gået af lejlighedsmarkedet

Mens huspriserne generelt stiger herhjemme, er fremgangen på ejerlejlighedsmarkedet stort set forsvundet.

Udviklingen er foreløbig udramatisk med stort set uændrede priser målt i forhold til foråret 2018, men overgangen fra prisstigninger på fem til 10 procent om året til stilstand har ført til et mærkbart stemningsskift i ejerlejlighedsmarkedet med flere boliger til salg, længere salgstider og større nedslag i prisen.

Kilde: Finans Danmark, Boligmarkedsstatistikken

Vi er mindre optimistiske omkring boligprisudviklingen

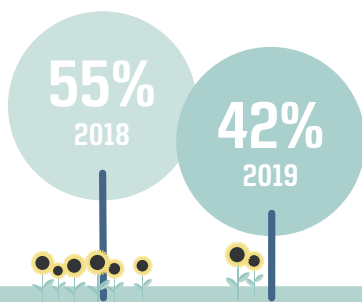
Efter flere år med boligprisstigninger forventer flere boligejere nu uændrede priser. Fire ud af 10 forventer, at fremgangen på boligmarkedet vil fortsætte, hvilket er lidt færre end tidligere, og seks procent forventer, at priserne vil falde. Det er på linje med sidste år. Den mindre optimisme omkring boligmarkedet skyldes altså snarere en mindre tiltro til prisstigninger end en frygt for deciderede prisfald.

Størst er optimismen i Region Hovedstaden, hvor halvdelen af alle boligejere forventer stigende priser over det næste år. Det er dog langt færre end i 2018, hvor 63 procent af alle boligejere i hovedstaden troede på stigende priser.

Også i resten af landet er optimismen på boligmarkedet lavere nu end sidste år. I Nordjylland forventede halvdelen af regionens boligejere stigende priser i 2018 mod blot hver tredje i dag. Priserne på både huse og lejligheder i Nordjylland stiger også langsommere i dag end sidste år, og samlet set har prisstigningerne i Nordjylland det seneste år været mere beskedne end andre steder i landet.

Der er dog fortsat grund til at tro på stigende huspriser herhjemme. Fortsat lave renter, øget beskæftigelse og stigende indkomster bidrager til en forventning om, at de gode takter på parcelhusmarkedet vil fortsætte den kommende tid med priser, der stiger omkring to til tre procent om året på landsplan. På lejlighedsmarkedet er usikkerheden større,

Andelen af boligejerne der tror på stigende priser

og der er ikke udsigt til samme kraftige prisstigninger som tidligere.

Flere københavnske lejlighedsejere frygter faldende priser

Lejlighedsejere i hovedstaden er da også generelt mindre optimistiske end dem, der bor i hus. Blot fire procent af husejere i hovedstadsområdet forventer prisfald, mens det tilsvarende tal for ejere af lejligheder i København er 10 procent.

Der er en almindelig udbredt tendens til, at vi er mest optimistiske på egne vegne, og at en eventuel forventning om generelle prisfald ofte ikke omfatter lige præcis den bolig, vi selv bor i.

I det lys er det opsigtsvækkende, at mere end én ud af 10 lejlighedsejere i København er direkte bekymret for, at prisen på deres egen lejlighed falder. Det er næsten dobbelt så mange, som blandt alle boligejere på landsplan, og næsten tre gange så mange som blandt husejerne i Region Hovedstaden.

Et stort flertal på 64 procent af lejlighedsejerne i Region Hovedstaden bekymrer sig dog slet ikke eller kun i mindre grad om faldende priser på deres egen bolig. Det giver god mening, da mange forventer at blive boende i deres bolig længe, og med mindre man går med salgstanker eller planlægger at optage lån i friværdien, så har det ikke den store praktiske betydning. De beskedne prisfald, vi ser på ejerlejligheder i dag, kommer også efter en periode med meget høje prisstigninger, og afhængig af hvornår man har købt, oplever mange derfor stadig, at deres bolig er blevet væsentligt mere værd, end da de købte den.

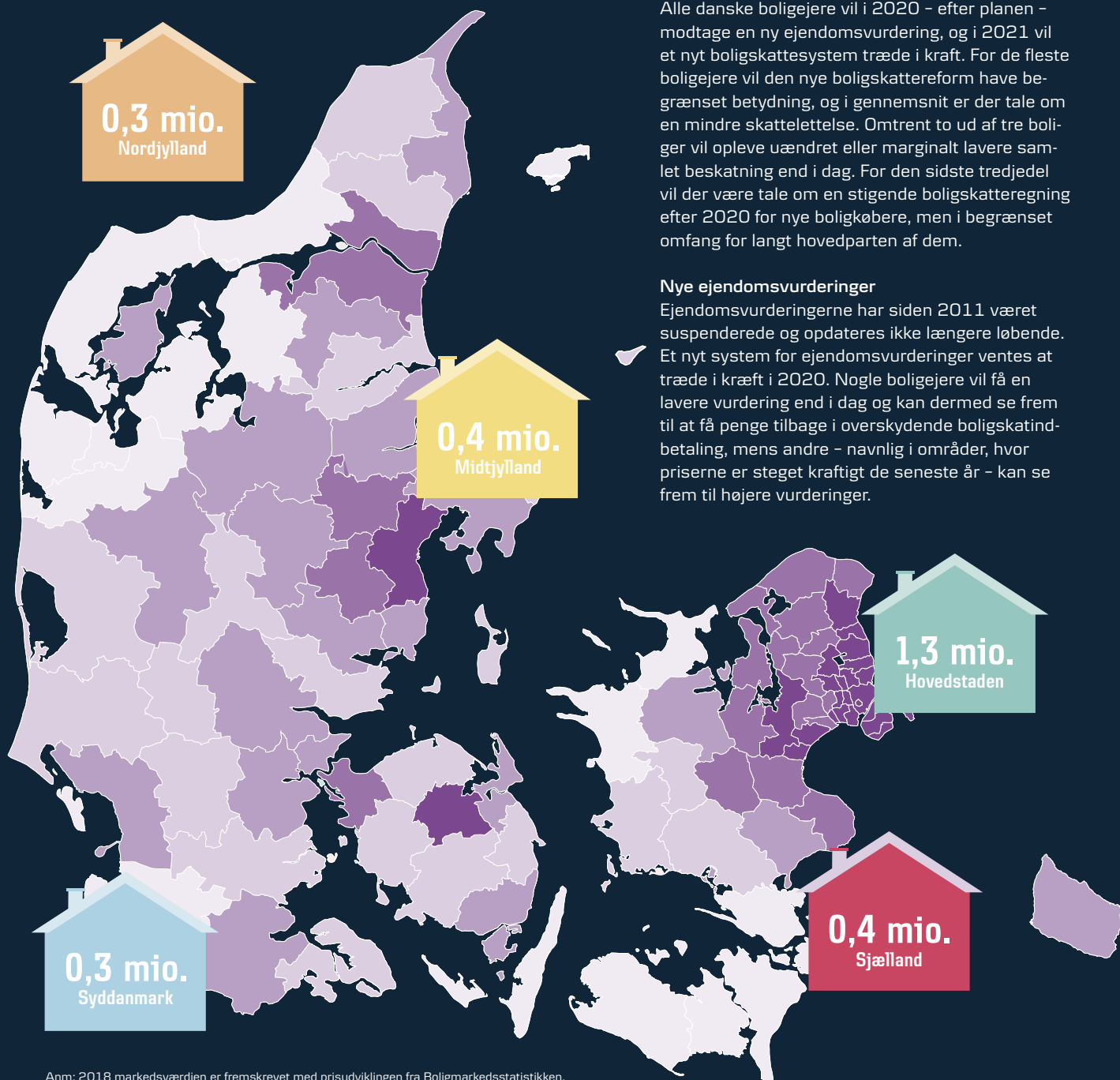
Ny boligskattereform vil have begrænset betydning for de fleste

Forskel på offentlig vurdering og markedsværdi

Kroner 2018

0 kr. 3 mil. kr.

De kommende år er der udsigt til en del omvæltninger i forhold til boligbeskatningen. Det skyldes et nyt boligskattesystem samt ændringer af det eksisterende system for ejendoms- og grundvurderinger.

Alle danske boligejere vil i 2020 – efter planen – modtage en ny ejendomsvurdering, og i 2021 vil et nyt boligskattesystem træde i kraft. For de fleste boligejere vil den nye boligskattereform have begrænset betydning, og i gennemsnit er der tale om en mindre skattelettelse. Omtrent to ud af tre boliger vil opleve uændret eller marginalt lavere samlet beskatning end i dag. For den sidste tredjedel vil der være tale om en stigende boligskatteregning efter 2020 for nye boligkøbere, men i begrænset omfang for langt hovedparten af dem.

Nye ejendomsvurderinger

Ejendomsvurderingerne har siden 2011 været suspenderede og opdateres ikke længere løbende. Et nyt system for ejendomsvurderinger ventes at træde i kraft i 2020. Nogle boligejere vil få en lavere vurdering end i dag og kan dermed se frem til at få penge tilbage i overskydende boligskatindbetaling, mens andre – navnlig i områder, hvor priserne er steget kraftigt de seneste år – kan se frem til højere vurderinger.

Anm: 2018 markedsværdien er fremskrevet med prisudviklingen fra Boligmarkedsstatistikken.
Kilde: Danmarks Statistik, Finans Danmark, Boligmarkedsstatistikken

Hvor langt den nuværende offentlige ejendomsvurdering er fra den faktiske prisudvikling varierer meget på tværs af landet. Eksempelvis vurderer Danmarks Statistik, at den gennemsnitlige markedsværdi af et hus i Københavns Kommune er 60 procent højere end den offentlige vurdering, mens det er mere beskedne 33 procent i Odense og 17 procent i Herning.

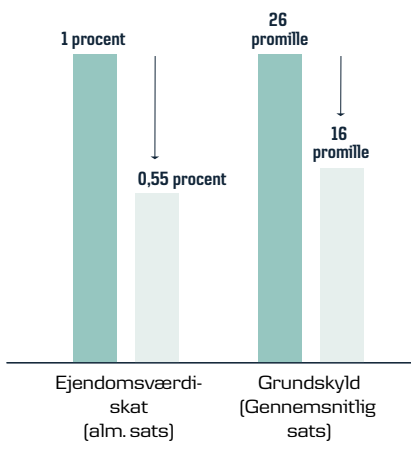
Højere vurdering ikke lig med højere skat

De nye ejendomsvurderinger vil danne grundlag for det nye boligskattesystem. En højere ejendoms- og grundvurdering er dog ikke ensbetydende med en højere skattebillet. Det samlede provenu for grundskyld og ejendomsværdiskat må nemlig ikke stige fra 2020 til 2021 på kommunalt eller statsligt niveau, som konsekvens af de nye vurderinger.

Det betyder, at ejendomsværdiskatten ventes at falde fra at udgøre en procent af ejendomsvurderingen fra 2002 (eller 2001-niveauet tillagt fem procent) til omkring 0,55 procent (den lave sats), og grundskylden ventes i gennemsnit at falde fra 26 promille af grundværdien til 16 promille.

Grundskyldspromillen ventes at falde mest i de områder, hvor grundværdierne er steget kraftigst. Således forventer Skatteministeriet, at grundskyldspromil-

Højere vurderinger betyder lavere skattesatser i gennemsnit

Kilde: Skatteministeriet

len vil falde fra 34 til 12,6 i Københavns Kommune, og fra 24,6 til 10,8 promille i Aarhus Kommune.

Skatterabat til eksisterende boligejere

Boligejere, der har udsigt til stigende boligbeskatning ved overgangen til det nye system, vil få en skatterabat, der matcher samme stigning. Stiger den samlede boligbeskatning fra eksempelvis 40.000 kroner om året til 45.000 kroner om året ved overgangen til det nye boligskattesystem, vil man få en årlig skatterabat på 5.000 kroner.

Rabatten er permanent i kroner og øre, så længe man bliver boende i sin bolig. Sælger man sin bolig, vil den nye køber ikke have ret til skatterabat.

Skatterabatten forhindrer dog ikke løbende stigninger af boligskatten i de efterfølgende år. Hvis værdien af boligen stiger, vil den samlede beskatning også stige. Disse stigninger i skatten kan man dog vælge at indefryse, så de først skal betales, når boligen sælges.

Boligskattereformen rammer hårdest på lejlighederne

Boligskattereformen ventes ikke at have nogen nævneværdig betydning for huspriserne herhjemme, når den træder i kraft. Det forhold, at skatterabatten efter 2020 ikke overgår til nye købere, kan dog påvirke prisudviklingen på boliger, der har udsigt til en væsentlig skattestigning – navnlig ejerlejlighederne i de store byer.

Skatteministeriet har anslået, at markedet for ejerlejligheder vil opleve en negativ priseffekt fra boligskattereformen på fem til 10 procent. En sådan effekt ville både kunne ramme som et prisfald eller i form af priser, der stiger langsommere, end de ellers ville have gjort. Den endelige boligprisudvikling afhænger ikke af skatten alene men også af for eksempel renteniveau, indkomster, beskæftigelse, byggeaktivitet og demografi.

Boligskattereform

2018 - 2020

Du skal ikke have flere penge op af lommen til boligskatter

Skattestoppet på ejendomsværdiskatterne fortsætter til 2020, og eventuelle stigninger i grundskylden indefrysес automatisk.

2019

Måske kan du få en vejledende vurdering

80.000 ejere af enfamiliehuse får tilbud om vejledende ejendomsvurderinger.

2020

Din bolig får ny vurdering

Efter planen sender skattemyndighederne nye vurderinger ud til alle boligejere i juli 2020.

2020

Skal du have penge tilbage?

Viser de nye vurderinger, at du har betalt for meget i boligskat, så vil du få penge tilbage. Har du betalt for lidt, er der ikke en efterregning.

2021

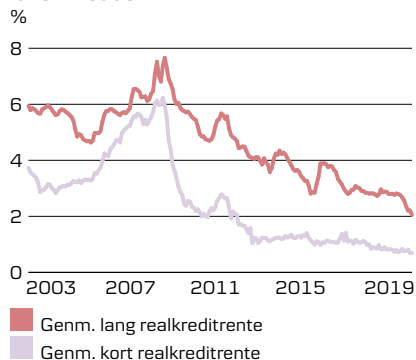
De nye skattesatser træder i kraft

1. januar 2021 træder de nye boligskatteregler i kraft. For at sikre en glidende overgang får alle boligejere enten en skattelettelse eller en skatterabat ved overgangen til de nye regler.

Vil renterne nogensinde stige – og er det noget, vi bekymrer os om?

47%
af boligejere
i Nordjylland har
fastforrentede lån

Realkreditrenterne er faldet til ekstremt lave niveauer.

Gennemsnitlige realkreditrenter ekskl. bidrag. Den korte rente er til og med 1 år. Den lange realkreditrente er med løbetid på 10 år og derover.

Kilde: Nationalbanken

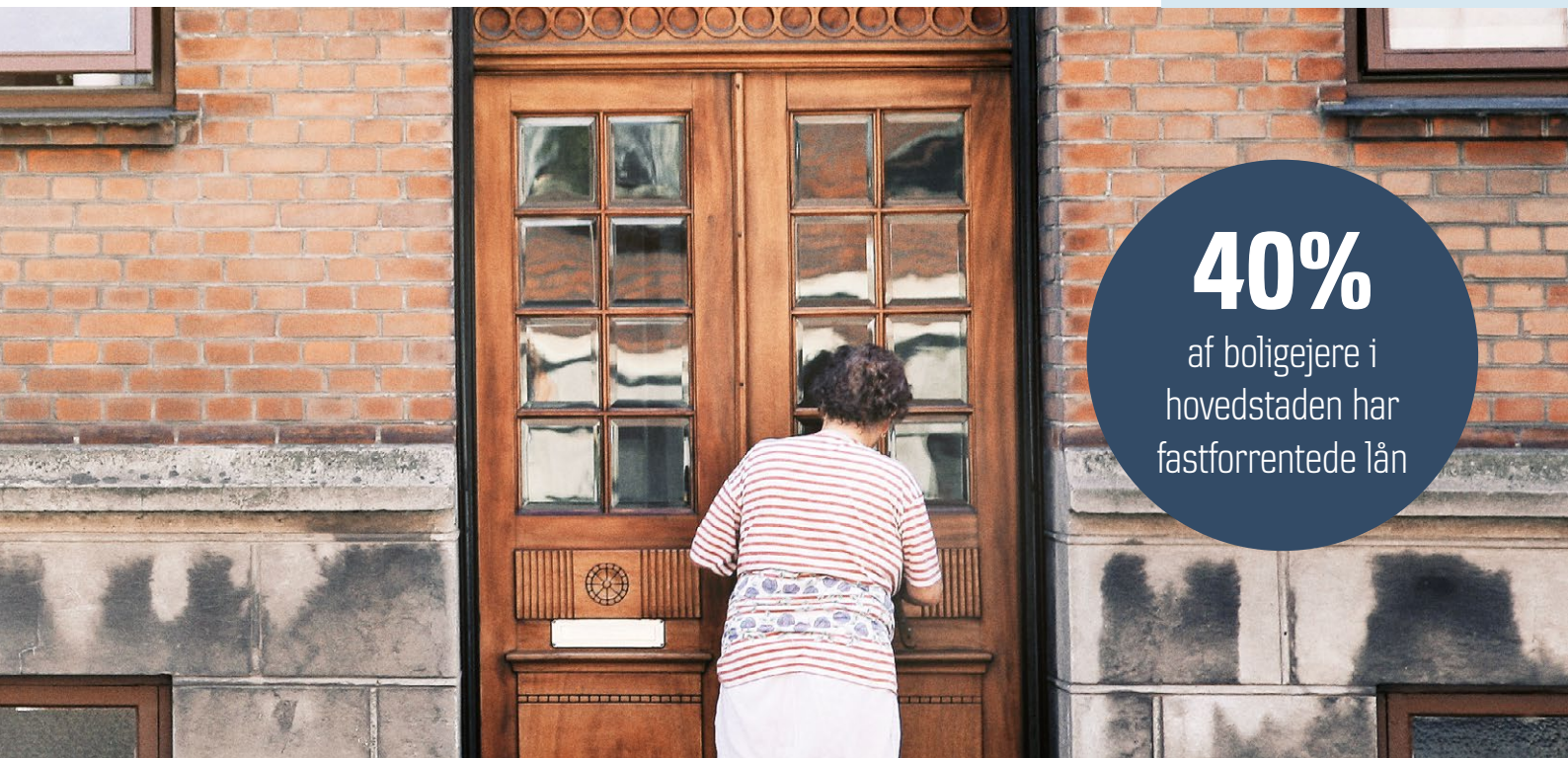
Renterne herhjemme har efterhånden været meget lave i en årrække, og med rentefaldet siden årsskiftet er de kommet endnu længere ned. Det kommer blandt andet danske boligejere til gode i form af historisk lave boligrenter på både fastforrentede og variabelt forrentede lån. Det betyder, at selv i områder, hvor prisen på til-salg skiltet er højere i dag end på toppen i 2006, er det ikke dyrt at eje en bolig, og vi bruger generelt en væsentlig lavere andel af vores indkomst på boligudgifter i dag end i 2006.

Trods flere års forventninger om rentestigninger, er renterne fortsat historisk lave, og der er ikke nogen speciel grund til at tro, at de skal begynde at stige de kommende år.

Vi bekymrer os ikke om rentestigninger
I alt 36 procent af danske boligejere bekymrer sig overhovedet ikke om stigende renter, og 33 procent bekymrer sig blot en anelse. Kun fem procent er meget bekymrede for rentestigninger.

Danskerne er de mindst bekymrede i Norden, når det kommer til rentestigninger. De mest bekymrede er nordmændene og svenskerne. Det skyldes flere ting. For det første er danskerne generelt bedre sikret mod stigende renter. Andre steder i Norden har man nemlig ikke på samme måde mulighed for at binde sine renter over en længere periode. Hvor det i Danmark er normalt at binde sin rente i op mod 30 år, ligger renterne i Norge eksempelvis typisk fast i under tre måneder ad gangen, og i Sverige låser man typisk ikke sin rente i mere end to til tre år ad gangen.

For det andet er den Europæiske Centralbank, der fastsætter de pengepolitiske renter i euroområdet (og i Danmark via fastkurspolitikken), ikke begyndt at hæve renterne på udlån. Det har både den norske og svenske centralbank derimod, og i Norge er der udsigt til yderligere renteforhøjelser det kommende år. Der er da også mere end tre gange så mange nordmænd som

40%
af boligejere i
hovedstaden har
fastforrentede lån

danskere, der i høj eller meget høj grad bekymrer sig om stigende renter.

Danskerne er forberedte på stigende renter

Generelt er vi godt rustede, hvis der skulle komme en periode med stigende renter. Næsten syv ud af 10 danske boligejere har efter eget udsagn indrettet deres økonomi, så de er forberedte på rentestigninger. Én ud af fire vurderer, at de har tilstrækkelig luft i privatøkonomien til at kunne øge deres rentebetalinger uden at gå på kompromis med deres livskvalitet, og yderligere én ud af fire svarer, at de har rustet sig mod stigende renter ved at vælge et fastforrentet lån, som giver tryghed om fremtidige boligudgifter.

Ifølge tal fra Nationalbanken er 46 procent af dansk realkreditlån til husholdningerne fastforrentet, og langt størstedelen med afdrag – i 2013 var det kun ca. 33 procent af udlån til boliger, der var fastforrentede.

Flere vælger også at nedbringe deres gæld i dag, så deres renteudgifter

reduceres i fremtiden. Ifølge Nationalbanken er andelen af realkreditlån, der bliver betalt afdrag på, steget fra 44 procent i 2013 til 55 procent i dag.

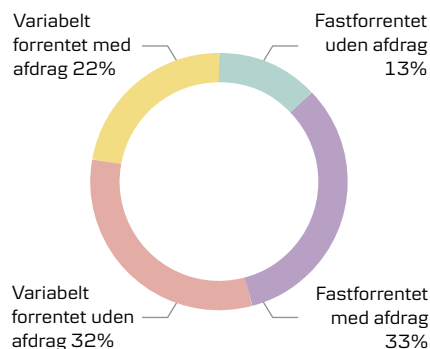
Ikke alle er klar til rentestigninger

Godt 22 procent af danskerne har efter eget udsagn ikke indrettet deres økonomi, så de er sikret mod eventuelle rentestigninger. Men for halvdelen af gruppen skyldes det, at de har så lille en boliggyld, at de vurderer, at rentestigninger ikke er en relevant bekymring. Det er navnlig udbredt blandt pensionisterne, der har haft mange år til at nedbringe deres gæld.

Det er altså kun cirka 10 procent af alle boligejere, der ikke har indrettet deres økonomi til rentestigninger, fordi de enten ikke har råd, eller fordi de ikke forventer, at renterne vil stige. Særligt boligejere med små børn føler, at de ikke har råd til at sikre sig mod stigende renter. Gruppen, der forventer, at renten på deres variabelt forrentede lån ikke vil stige, består i højere grad af mænd end kvinder og er stigende med husstandens indkomst.

Der er i sagens natur usikkerhed om renteudvikling – navnlig når vi ser et par år frem i tiden – som til syvende og sidst afhænger af den økonomiske udvikling og pengepolitikken i euroområdet. Den usikkerhed er der mange, der har valgt at sikre sig imod, så en eventuel stigning i renterne ikke går ud over den daglige økonomi.

Realkreditlån til husholdningerne

Kilde: Nationalbanken

At konvertere eller ikke at konvertere?

Nye rentefald førte i juli 2029 til en historisk stor konverteringsbølge blandt danske boligejere.

Som boligejer i Danmark er det nemlig muligt at vælge et 30-årigt fastforrentet realkreditlån, som betyder, at den rente, du betaler, ligger fast i hele lånets løbetid, og at du derfor undgår ubehagelige overraskelser over renteudviklingen.

Og samtidig kan du med et fastforrentet lån vende både rentestigninger og rentefald til en privatøkonomisk fordel, fordi det er muligt at omlægge et fastforrentet lån og opnå en lavere månedlig ydelse eller en lavere restgæld, afhængigt af, om renten er steget eller faldet.

Falder renten, kan du omlægge dit fastforrentede lån til et nyt fastforrentet lån med lavere rente. Om det kan betale sig, afhænger af, hvor stort lån du har, hvor længe du har haft det, hvor længe, du forventer at blive boende, og hvor meget renten er faldet.

Stiger renten, vil du derimod opleve at værdien af din restgæld i boligen falder. Det betyder, at hvis du indfrier dit lån før tid – måske fordi boligen skal sælges – kan du købe din restgæld billigere tilbage end ellers.

Som tommelfingerregel betyder en stigning i den 30-årige realkreditrente på et procentpoint, at værdien af restgælden falder med cirka 10 procent. Så har man et lån på 1 mio. kroner, vil restgælden i så fald, alt andet lige, blive reduceret med 100.000 kroner.

Der vil i sagens natur kunne være individuelle forhold, der gør sig gældende, og det er derfor altid en god ide at tage fat i sin rådgiver for at se nærmere på de muligheder, det aktuelle rentebillede giver. Især hvis man ikke allerede har konverteret sit fastforrentede lån ned i rente gennem de seneste år.

Generelt kan omlægning af lån kun betale sig, hvis omkostningerne ved at omlægge er mindre end gevinsten. Som tommelfingerregel kan det betale sig at omlægge dit lån, hvis du har:

- En restgæld på mere end 500.000 kr.
- En restløbetid på dit lån på 10 år eller mere
- En rente, der kan sættes ned med 1-1,5 procent point.
- Planer om at blive boende de kommende år.

Vi udnytter lave renter til at afdrage på vores lån

Vi afdrager på vores lån som aldrig før. I 2018 betalte danske boligejere 44 mia. kroner af på deres realkreditgæld – det største beløb nogensinde, selv hvis man korrigerer for den almindelige prisudvikling gennem årene. Og i første halvår 2019 er der blevet betalt 22 mia. af. Det skyldes blandt andet, at mange boligejere har valgt lån med afdrag, og at vi generelt låner flere penge i realkreditinstitutterne.

Andelen af lån uden afdrag er faldet fra 56 procent i 2012 til 46 procent i dag. Andelen af afdragsfrie lån er fortsat høj, men tendensen er, at et stigende antal boligejere afdrager på deres gæld.

Det skyldes flere ting. For det første er bidragssatserne steget mere på afdragsfrie lån end på lån med afdrag. For det andet er de 10 års indledende afdragsfrihed udløbet for mange af dem, der optog lån, mens boligpriserne steg kraftigt, og mange har valgt at begynde afdragsbetalinger frem for at omlægge til ny afdragsfrihed. Og for det tredje har mange danskere valgt at udnytte de meget lave renter til at få nedbragt deres gæld.

Trods stigende afdrag bruger vi mindre på at låne

Danske boligejere tilbagebetalte i 2018 2,4 procent af den samlede realkreditgæld gennem afdrag, hvilket er det største årlige afdrag siden afdragsfrihed blev indført i 2003. Til sammenligning blev der i 2008 afdraget blot 1,5 procent af den samlede gæld, og udviklingen betyder, at en gennemsnitlig boligejer i dag afdrager 8.500 kroner mere årligt per lånt million end i 2008.

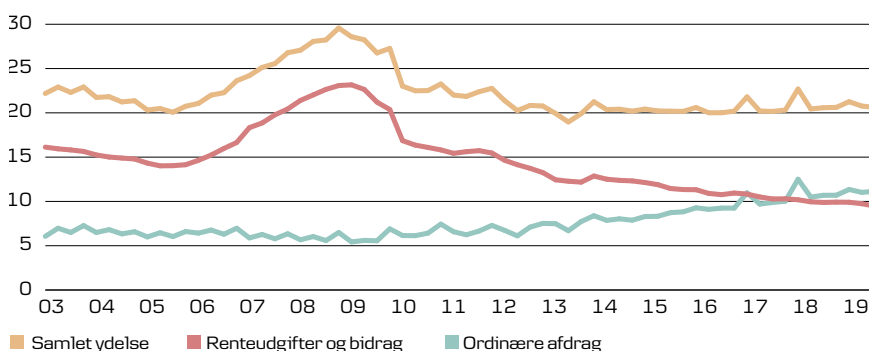
Selvom afdragene er steget væsentligt de sidste ti år, er de samlede udgifter til renter, afdrag og bidrag faldet. Hvor de i 2008 udgjorde syv procent af det samlede beløb, som husholdningerne skyldte til realkreditinstitutterne, så udgør den i dag kun 4,5 procent.

De faldende renter har betydet, at en dansk husholdning i gennemsnit sparer 33.700 kroner per lånt million i 2018 sammenlignet med 2008, trods stigende bidrag.

Stigende afdragsbetalinger, både i kroner og øre og som andel af gælden, er med til at gøre boligejernes økonomi mere robust. Det betyder, at flere familier har en økonomisk buffer, hvis renterne skulle begynde at stige eller priserne at falde.

Renteudgifterne er faldet kraftigt, og vi afdrager mere

Mia. kr. i kvartalet

Kilde: Nationalbanken

Vi bor i parcelhuse – og drømmer om parcelhuse

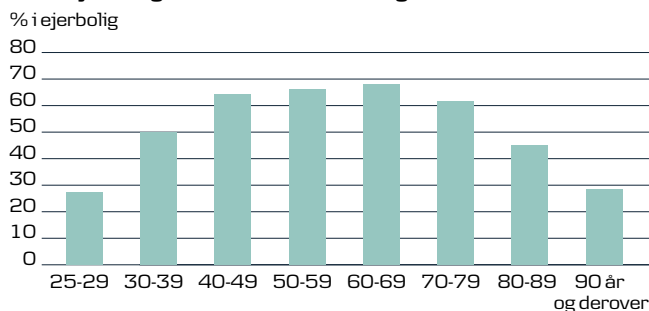
Vores foretrukne boligform er hus. Mens over 3,8 millioner danskere bor i hus, er det kun 1,8 millioner, der bor i lejlighed, og i den gruppe bor langt størstedelen til leje. Under en kvart million danskere bor i ejerlejlighed.

Spørger man danskerne selv, er det da også det traditionelle parcelhus, der dominerer vores boligdrømme. Næsten halvdelen af alle danskere drømmer om at bo i eget hus, hvilket er fire gange så mange som andelen, der drømmer om en ejerlejlighed. Og to-tredjedele af de, der allerede bor i eget hus, ser parcelhuset som deres drømmebolig. Til sammenligning drømmer kun 12 procent af os om at flytte i ejerlejlighed, og lige så mange drømmer om at flytte i lejelejlighed.

Parcelhusejerne er da også de mest tilfredse og mindst bekymrede i forhold til deres boligsituation. Mens 44 procent af parcelhusejerne er helt uden bekymringer omkring deres nuværende boligsituation, gælder det samme for 36 procent af de, der bor i lejlighed.

Vores største bekymringer i forhold til den aktuelle boligsituation knytter sig til, at boligen har behov for vedligeholdelse. Det er navnlig en kilde til bekymring blandt dem, der bor i ejerbo-

Flest ejer bolig når de er mellem 40 og 80 år

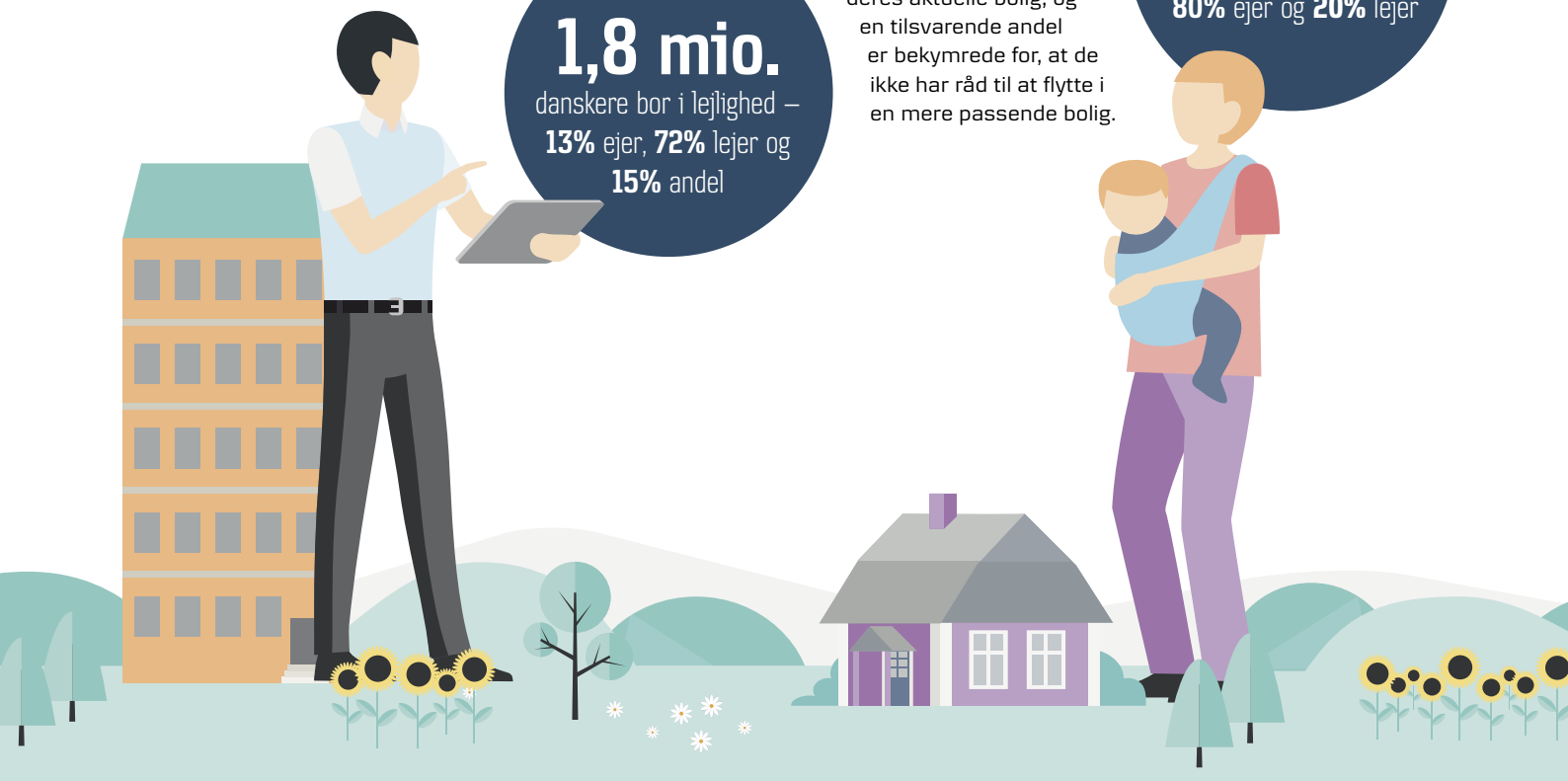
Kilde: Danmarks Statistik

lig, og navnlig blandt børnefamilierne med relativt små børn, som typisk også har en mere stram økonomi end de lidt ældre boligejere.

Lejere har generelt flere kilder til bekymring om boligsituationen end ejere, og særlig økonomien fylder. Mere end hver femte lejer bekymrer sig om huslejestigninger for deres aktuelle bolig, og en tilsvarende andel er tilsvarende andel er bekymrede for, at de ikke har råd til at flytte i en mere passende bolig.

3,8 mio.
danskere bor i hus –
80% ejer og 20% lejer

1,8 mio.
danskere bor i lejlighed –
13% ejer, 72% lejer og
15% andel

Flere bor utraditionelt - og ældre drømmer om kollektiv

De traditionelle boligformer er langt fra at blive skubbet af pinden af mere utraditionelle måder at bo på. Men navnlig blandt ældre er der flere, der drømmer om at flytte i et moderne bofællesskab, hvor man bor privat, men har adgang til fællesfaciliteter.

Mens det kun er ca. hver tyvende dansker, der drømmer om denne boform, er det hver tiende blandt de, der er over 65 år. Med over en million danskere over 65 år, er der tale om en relativt stor gruppe, der drømmer om en ny type boligfællesskab.

Blandt ældre er der også et større ønske om at bo i lejelejlighed end for befolkningen generelt. Det indikerer, at efterspørgslen på andre boligtyper end parcelhuse vil stige i takt med, at personer over 65 år udgør en større del af den samlede befolkning.

De seneste år er der kommet langt flere enlige ældre. Det skyldes, at der generelt er kommet flere ældre, snarere end at de ældre er blevet mere tilbøjelige til at bo alene. Med flere enlige ældre er der et stigende behov for boliger tilpasset dem.

Flere bor utraditionelt

Stort set ingen danskere drømmer om at bo i et traditionelt kollektiv – heller ikke blandt unge, når man spørger dem. I praksis ser vi imidlertid, at flere og flere bor sammen med folk, de hverken er i familie eller parforhold med.

Antallet af husstande med flere familier under samme tag er steget med 40 procent over de seneste 10 år (en familie kan være både enlige og par, med eller uden børn). Antallet af husstande med et enkelt par er til sammenligning steget med blot en procent i samme periode, og antallet af enlige med eller uden børn er steget med fem procent. En husstand, der består af et par med eller uden børn, er ikke længere den mest udbredte boform i Danmark. Siden 2005 har der været flere, der enten bor alene (med eller uden børn), eller som bor sammen med andre, de ikke er i familie eller forhold med.

Når flere vælger at flytte sammen, kan det både være af lyst og af nød. Det er da også navnlig i de store byer med høje kvadratmeterpriser, at flere bor sammen. Hvor danskerne på landsplan har oplevet en stigning i antallet af kvadratmeter bolig per person fra 51,6 kvadratmeter i 2010 til 52,3 kvadratmeter i 2017, har beboerne i Københavnsområdet, Odense og Aarhus i dag færre kvadratmeter per person.

En københavnere havde i gennemsnit 42,2 kvadratmeter i 2010. I dag har de kun 40 kvadratmeter – det mindste boligareal per person i landet.

Økonomien står i vejen for vores boligdrømme

Økonomiske forhold er den største begrænsning i forhold til at kunne realisere boligdrømme, særligt blandt unge. Blandt studerende føler seks ud af 10, at økonomien står i vejen for boligdrømmen, særligt i København hvor leveomkostninger og boligudgifter generelt er højere end resten af landet.

For 13 procent af danskerne er der dog intet, der står i vejen for boligdrømmene. Navnlig blandt de ældre er der en oplevelse af, at drømmeboligen i princippet blot ligger og venter på, at man vælger den til. Dertil kommer, at 33 procent allerede bor i deres drømmebolig.

Børns økonomiske forståelse – ifølge forældrene

Vil mine børn få uddannelse og job, og vil de få foden ind på boligmarkedet? Mange af de bekymringer, forældre har på deres børns vegne, er økonomiske. Og langt de fleste forældre har derfor også fokus på at lære deres børn økonomisk ansvarlighed og forståelse. Bekymringerne er størst, når børnene er små. Når børnene er mellem 16 og 18 år, synes syv ud af 10 forældre, at de faktisk er både fornuftige og ansvarlige - økonomisk set.

Slægt følger slægters gang – også økonomisk

Æblet falder sjældent langt fra stammen, siger man. Det gælder i nogen grad også for økonomisk adfærd og økonomisk ansvarlighed.

Forældre, der ser sig selv som økonomisk ansvarlige, har større tiltro til deres børns økonomiske ansvarlighed, end forældre, der beskriver sig selv som enten impulsive eller bekymrede i forhold til penge.

Blandt forældre, der mener, at ordet 'impulsivitet' bedst karakteriserer deres eget forhold til penge, mener blot 45 procent, at deres egne børn er økonomisk ansvarlige, mens det samme gælder for

56 procent blandt forældre, der beskriver sig selv som 'ansvarlige'.

Dårlige betalere

Sammenhængen bakkes op af forskning*, der viser, at risikoen for at ende som dårlig betaler og komme i økonomisk uføre er forøget, hvis man har forældre, der selv har været dårlige betalere. Og den øgede risiko gælder, uanset om forældrene har haft høj eller lav indkomst. Velhavende forældre, der har været dårlige betalere, har højere risiko for at se deres børn blive dårlige betalere end forældre med lav indkomst, der ikke har været dårlige betalere.

Vigtigt at diskutere økonomi med børn

Det er dog ikke et argument, man som forælder kan bruge til at læne sig tilbage og henvise til skæbnen eller den økonomiske arvesynd.

I alt 60 procent af de forældre, der inddrager deres børn i drøftelser om familiens økonomiske situation, og som taler om penge og økonomi med børnene dagligt, ugentligt eller månedligt, vurderer selv, at deres børn er økonomisk ansvarlige. Det samme gælder for blot 20 procent blandt forældre, som aldrig eller stort set aldrig taler om økonomi med deres børn.

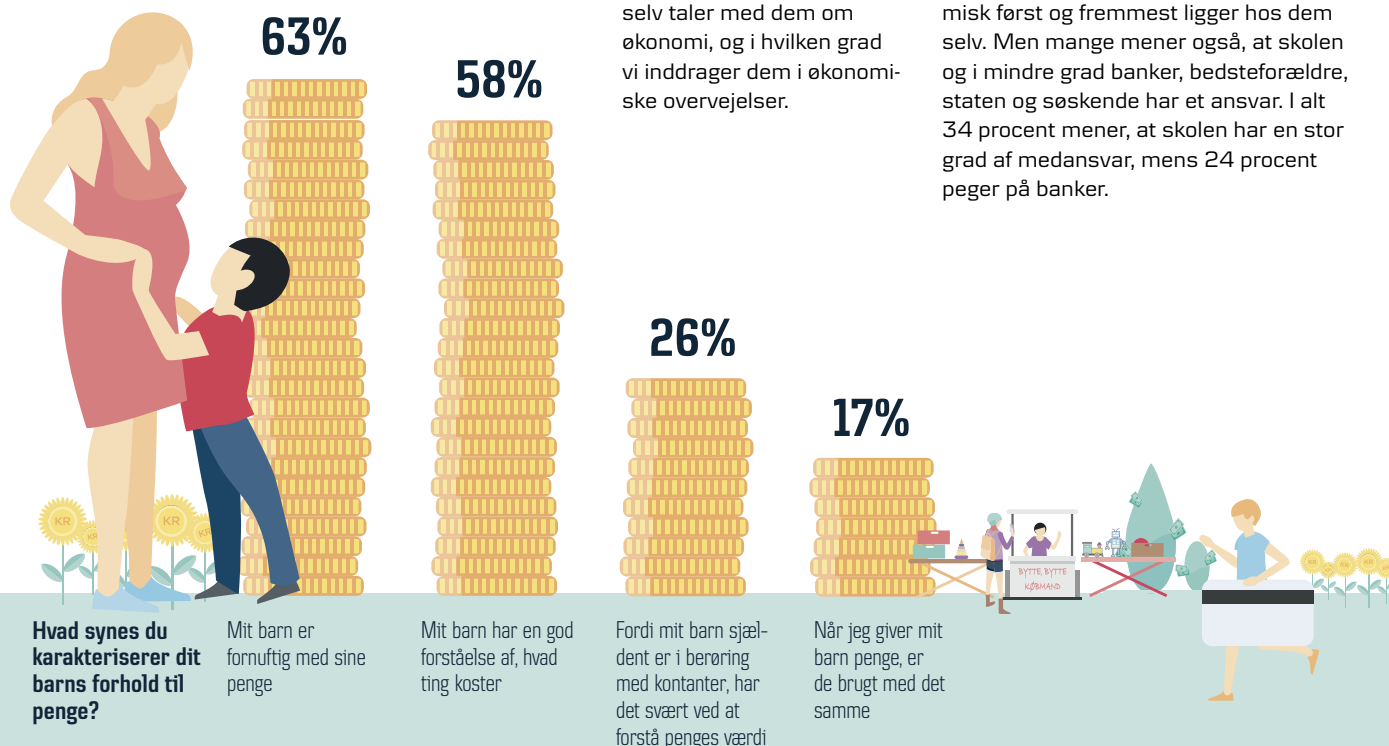
Stort set alle forældre er da også enige i, at det er vigtigt at lære sine børn om økonomisk ansvarlighed, og kun fem procent taler aldrig med deres børn om penge.

Der er dog flere kvinder end mænd, som synes, at økonomisk opdragelse af børnene er af allerhøjeste vigtighed, og mødre har generelt oftere pengesnakke med deres børn.

Først og fremmest forældrenes ansvar

Stort set alle danske forældre mener, at ansvaret for at opdrage børnene økonomisk først og fremmest ligger hos dem selv. Men mange mener også, at skolen og i mindre grad banker, bedsteforældre, staten og søskende har et ansvar. I alt 34 procent mener, at skolen har en stor grad af medansvar, mens 24 procent peger på banker.

Forældre synes, at deres egne børn er fornuftige

* Kreiner, Leth-Petersen og Willerslev-Olsen: Financial Trouble Across Generations: Evidence from the Universe of Personal Loans in Denmark, 2017

Vi opdrager vores børn med klassiske økonomiske dyder

Penge vokser ikke på træerne

Som forældre tager vi typisk afsæt i fornuftsbase- rede budskaber, når vi taler med vores børn om penge, og vi har særligt fokus på at lære vores børn, at penge ikke vokser på træerne, og hvordan man bruger sine penge fornuftigt. Det er altså fortsat klassiske økonomiske dyder om at sætte

tæring efter næring og at spare op til det, man har brug for, der er i højsædet.

Mødre har større fokus på fornuftsorienterede budskaber end fædre, og mødre er tilsyneladende i højere grad end mænd taler om traditionelle værdier og holdninger vedrørende penge og økonomi.

I Jylland skal man yde før man kan nyde

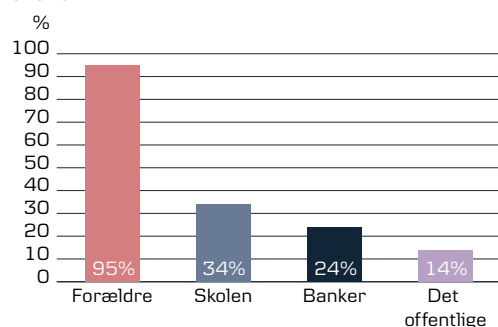
Vores fokus afhænger også af, hvor i landet, vi bor. Eksempelvis siger 38 procent af forældre i Syddanmark, at de i allerhøjeste grad har fokus på at lære

deres børn, at man må yde før man kan nyde. Det samme gælder for 26 procent i hovedstadsområdet.

Fokus på ikke at sløse penge væk er også større i Syddanmark og i Midtjylland end på Sjælland og i Hovedstadsområdet.

De fleste mener, at økonomisk opdragelse af børn er forældrenes ansvar. Men også skolen og banker bør spille en rolle.

Hvem har ansvar for at lære børn om penge og økonomi?

Omvendt siger flere forældre i Hovedstadsområdet end andre steder, at de drøfter familiens økonomiske situation med deres børn. I Hovedstadsområdet drøfter 60 procent af forældrene med deres børn, hvad de har råd til og ikke har råd til, hvilket til sammenligning gælder for 49 procent af forældre i Syddanmark.

Det er en grundlæggende tendens, at vi har mere fokus på at videregive lærdom om penge og økonomi efter, at børnene er fyldt 10 år, at fokus øges gradvist i takt med, at børnene bliver ældre. Tendensen hænger naturligt sammen med den generelle udvikling i børns forståelse af penge.

Forældre har fokus på klassiske økonomiske dyder

Har i høj eller meget høj grad fokus på at lære mit barn:

77%

At penge ikke vokser på træerne

77%

At man skal spare op til det, man har brug for

66%

At man skal yde før man kan nyde

54%

Hvis man sparer op i dag, kan man have det sjovere i morgen

44%

Hvad det vil sige at være økonomisk uafhængig

39%

Værdien af at lægge budget

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

Økonomisk ansvarlighed: Mødre tager teten og fokus er på drenge

Blandt mødre siger 61 procent, at det i allerhøjeste grad er vigtigt for dem at lære deres barn om penge og økonomisk ansvarlighed. Til sammenligning svarer blot 50 procent af fædrene det samme.

Mødre taler til gengæld ikke så ofte som fædre om konkrete forhold vedrørende lomme penge. Om det månedlige lommepengebeløb er stort nok, hvad barnet kan gøre for at få flere lommepenge, og om barnet får lige så mange lommepenge som kammeraterne, er alt sammen spørgsmål, som fædre i højere grad end mødre diskuterer med deres børn.

Der er samtidig også en tendens til, at forældre oftere diskuterer lommepenge med drenge end med piger, og der er gennemgående et større fokus på at tale om fornufts baserede økonomiske dyder med drenge end med piger.

Drenge er mindre økonomisk ansvarlige

Forældre synes generelt, at drenge i mindre grad end piger opfører sig økonomisk ansvarligt, og særligt mødre oplever, at deres drengebørn er mindre ansvarlige end piger. Mens over 20 procent af mødre oplever, at deres sønner er økonomisk uansvarlige, er det kun 16 procent, der siger det samme om deres døtre.

Drenge bruger i de tidligere voksenår også langt flere penge end piger på spil

og onlinegambling, og langt flere drenge end piger udvikler spilafhængighed (se kapitel 2). Unge mænd optager generelt også langt flere kviklån end unge kvinder, og de gør det på et tidligere tidspunkt i voksenlivet.

Forældre mener dog gennemgående, at deres børn har et sundt forhold til penge, og at de har et godt overblik over, hvad ting koster og hvor mange penge, de selv har. Blandt forældre til børn mellem 16 og 18 år mener flere end syv ud af 10, at børnene er økonomisk ansvarlige og opfører sig fornuftigt med penge.

Digitale penge

At penge i stigende grad overføres og udveksles digitalt påvirker ikke unges forståelse af pengenes værdi. Syv ud af 10 forældre til børn mellem 16 og 18 år er uenige i, at manglende omgang med kontanter påvirker deres børns forståelse af penge.

Tilsvarende er blot 34 procent af forældre enige i, at deres børn har et digitalt forbrug, som forældrene ikke selv forstår eller synes er ufornuftigt. Enigheden er størst blandt forældre til drenge mellem 10 og 12 år samt 13 og 15 år. I alt 43 procent af drenge køber digitale produkter, som forældrene synes er ufornuftige, mens det samme gælder for blot 24 procent blandt piger.

Når det ikke handler specifikt om vores egne børn men om forældres generelle evne til at forstå sig på den verden, som børn lever i, ser det dog anderledes ud.

I alt 53 procent er enige i, at forældre generelt kan have svært ved at forstå sig på børns digitale liv og forbrug i forhold til køb af apps og ting i onlinespil, og det er særligt et problem i forhold til drengenes forbrug (57 procent for drenge vs. 49 procent for piger).

Skændes sjældent om penge

Ifølge forældrene fører det dog sjældent til skænderier, hvad børnene bruger deres penge på. Blot ni procent af alle forældre angiver, at de har mange skænderier med deres børn om penge, mens det samme tal dog er 26 procent for forældre mellem 20 og 29 år. Det er altså navnlig forældre med små børn, der oplever, at økonomi er kilde til konflikter, givetvis fordi små børns ufuldstændige forståelse af penge giver anledning til misforståelser.

Spørger man børnene selv, er historien dog en anden. Hvert tredje barn mellem 10 og 17 år siger selv, at han eller hun fra tid til anden skændes med sine forældre om, hvad barnets egne penge bruges til. Blot én ud af 10 forældre til børn i denne aldersgruppe giver udtryk for det samme.

Seks gode råd om at lære dit barn om økonomi

Familien spiller en væsentlig rolle, når børn skal lære at håndtere penge med fornuft og træffe gode økonomiske beslutninger. Her følger seks gode råd.

1

Lomme penge lærer børn om økonomi

Lomme penge kan optjenes og udbetales efter forskellige principper (se side 63), men uanset metode er lomme penge et godt værktøj til at lære sine børn, at penge kan strækkes, og at de kan forsvinde. Et godt fif er derfor at bruge lomme penge til at danne grundlag for samtaler med sit barn om penge og økonomi.

2

Gør det konkret og forståeligt

Brug klodser eller matadorpenge for at gøre det konkret, når du vil forklare, hvordan familiens indtægter eller barnets lomme penge fordeles på forskellige udgifter. Det kan give barnet en fysisk forståelse for, at kreditkortet ikke er en udtømmelig kilde, og at man er nødt til at prioritere. I den sammenhæng er det vigtigt at tilpasse fortællingen barnets alder og at gøre det nemt forståeligt.

3

At spare eller spendere

Tag udgangspunkt i noget, der interesserer barnet, når du vil tale om opsparing. Det kan f.eks. være et spørgsmål om, hvordan barnet får råd til det nye spil, han eller hun ønsker sig. Hvor meget skal der spares sammen, hvor lang tid vil det tage, og er der noget andet, som barnet ønsker sig, og som han eller hun ikke længere vil have råd til, hvis lomme pengene bruges til et spil?

4

Glæden ved den gode handel

Hjælp dit barn med at sælge de ting, han eller hun er vokset fra og som ikke længere bruges. Det kan være på et loppemarked eller på nettet. På den måde lærer barnet glæden ved en god handel, og hvorfor det kan betale sig at passe godt på sine ting.

5

Tal økonomi med barnet i hverdagen

Tal økonomi med dit barn i hverdagen, når muligheden byder sig, for eksempel når I er ude at handle, kører bil eller laver mad sammen. En anden mulighed er at give lidt ældre børn en fast maddag, hvor de får et budget, de skal købe ind og lave mad for, så de på den måde får forståelse for, hvad dagligvarer koster.

6

Stå fast og sig nej

Vil du lære dit barn at penge er en knap ressource, bør du overveje at sige nej, når barnet har brugt sine lomme penge og beder om flere. I kan lave en aftale om ekstraopgaver, der giver en ekstra udbetaling, og ellers må forbrugsbehovet udsættes til næste lomme pengeudbetaling.

Vil mine børn få sig et job? Og en bolig?

Vores fokus på at lære børn om økonomisk ansvarlighed hænger naturligvis sammen med vores generelle bekymringer om børnenes ve og vel på den korte og den lange bane.

Mere end hver femte forælder bekymrer sig for, om deres børn vil få en uddannelse og et job, og om de vil udvikle et fremtidigt overforbrug. Tretten procent bekymrer sig for, om børnene vil kunne få en fod inden for på boligmarkedet, og lidt mere end hver tiende bekymrer sig for, om børnene vil havne i RKI som dårlige betalere eller vil blive syge af økonomiske udfordringer.

Verden går sin gang

Fælles for de økonomiske bekymring-

er er, at de alle er bekymringer på den lange bane i forhold til børnenes økonomiske kompetencer og evne til at stå på egne ben, når de en dag flytter hjemmefra. Og bekymringerne er størst, når børnene er hjemmeboende, mens vi generelt er markant mindre bekymrede, når børnene er flyttet hjemmefra. Verden går tilsyneladende sin gang, og den ældre generation ender med at tro på, at den yngre nok skal klare sig.

Bekymring for voksne børn

Det er dog bemærkelsesværdigt, at mange af de økonomiske bekymringer, vi som forældre har på vores børns vegne, varer ved et stykke ind i børnenes voksenliv og først for alvor aftager, når børnene har nået den alder, hvor de typisk selv har stiftet familie eller er i færd

med det. Bekymringen for, om børnene vil få en uddannelse og et job eller om de vil udvikle et fremtidigt overforbrug er eksempelvis høj, indtil børnene når 30-års alderen. Først derefter falder bekymringen betragteligt.

Dyrt at købe bolig

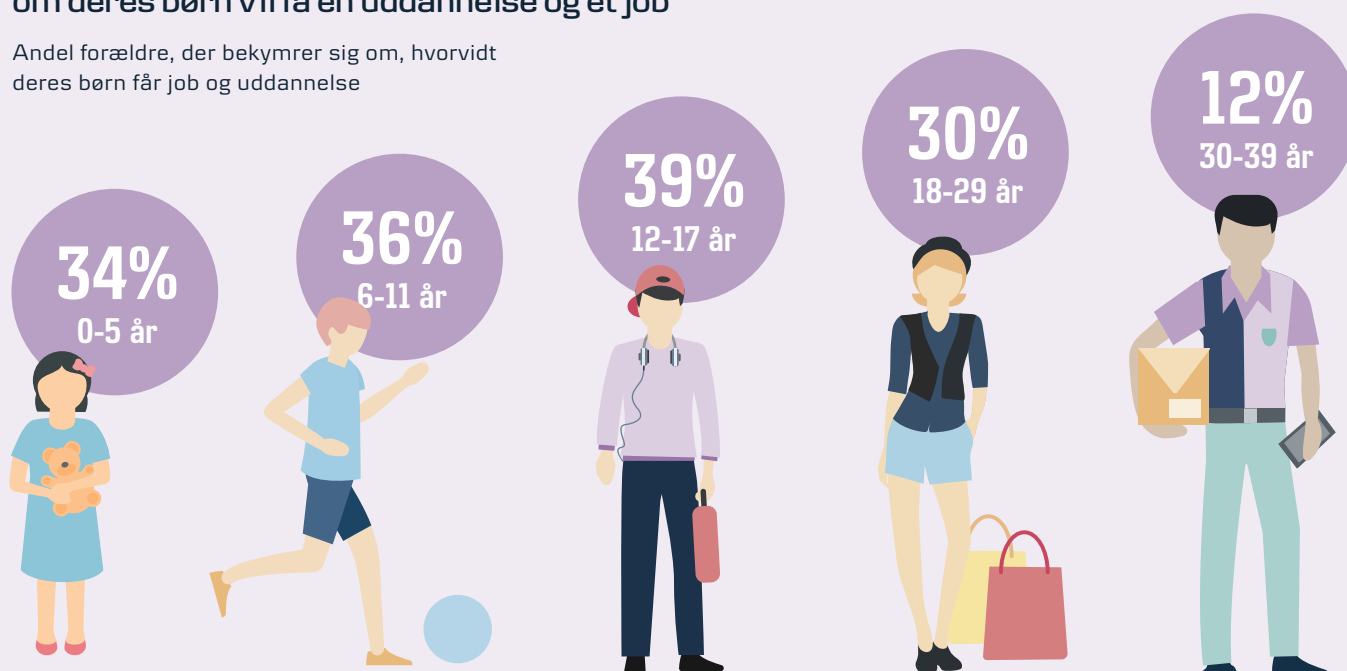
Hvor meget vi bekymrer os, og hvad vi bekymrer os om, afhænger blandt andet af bopæl, husstandsindkomst, uddannelse, og hvad vi arbejder med.

Bekymringen for, om børnene kan få en fod inden for på boligmarkedet, er højest blandt forældre i Hovedstadsområdet og lavest for forældre i Midt- og Nordjylland.

Denne forskel kan være udtryk for, at høje boligpriser er et større tema i

Forældre til 12-17 årige bekymrer sig mest for, om deres børn vil få en uddannelse og et job

Andel forældre, der bekymrer sig om, hvorvidt deres børn får job og uddannelse

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

Højtlønnede er mere bekymrede for deres børns økonomi

Hovedstadsområdet end mange andre steder. Forældre i Hovedstadsområdet forventer nok også i højere grad end forældre i resten af Danmark, at deres børn vil vælge at bosætte sig netop i Hovedstadsområdet.

Høje boligpriser i navnlig København og Århus er dog et vilkår, som unge fra hele landet kan blive konfronteret med. Godt 60 procent af alle unge forventes at tage en videregående uddannelse, og videregående uddannelser – navnlig de lange – er i stort omfang koncentreret omkring de største byer, herunder Århus og København.

Størst bekymring blandt højtlønnede
Danskere med de højeste husstandsindkomster har generelt flere økonomiske bekymringer på deres børns vegne end danskere med lav eller middel husstandsindkomst. Samlet set siger

53 procent af danskere med en husstandsindkomst under 300.000 kroner, at de ikke er bekymrede for deres børns økonomi, mens det samme gælder for blot 38 procent af danskere med en husstandsindkomst over 700.000 kroner.

Gruppen af danskere med de højeste husstandsindkomster bekymrer sig mere end andre i forhold til børnenes fremtidige job og uddannelse og i forhold til, om børnene udvikler overforbrug, og om de vil være i stand til at etablere sig på boligmarkedet.

Forældre med høj indkomst bekymrer sig mest
Hvad bekymrer du dig for i forhold til dine børns økonomi?

Husstandsindkomst i kroner, brutto	Under 300.000	300.000-699.999	+700.000
At de ikke får uddannelse og job	18%	20%	28%
At de udvikler et overforbrug	18%	21%	28%
At de ikke får en fod ind på boligmarkedet	7%	10%	21%
At de bliver dårlige betalere og havner i RKI	12%	12%	12%
At de bliver syge pga. økonomiske udfordringer	16%	12%	9%
Ingen bekymringer	53%	51%	38%

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

De fleste danske børn har en opsparing

Stort set alle danske børn har en eller anden form for opsparing. Syv ud af 10 forældre har oprettet en børneopsparing, som udbetales, når barnet er mellem 18 og 21 år, og halvdelen af børnene har en sparebøsse, som efter 13-års alderen typisk konverteres til en opsparingskonto, som barnet ofte selv styrer.

Blot fire procent af alle forældre angiver, at deres børn ikke har en opsparing. I Midtjylland angiver 76 procent af forældre, at de har oprettet en børneopsparing til deres børn, mens det samme gælder for 65 procent blandt forældre i København.

Indbetalinger på børneopsparinger steg i øvrigt med 21 procent fra maj til december 2018 sammenlignet med samme periode året før. Stigningen hænger sammen med, at grænsen for, hvor meget man kan indbetale på en børneopsparing, blev hævet fra 3.000 kroner til 6.000 kroner årligt fra 1. maj 2018, og at løftet over det samlede beløb, der kan indbetales blev hævet fra 36.000 kroner til 72.000 kroner.

Aktier i sparebøssen

Tolv procent har købt aktier eller obligationer til deres børn, og fire procent af børn mellem 16 og 18 år har selv købt aktier eller obligationer, som en del af deres opsparing.

Om man har aktier og obligationer som en del af sin opsparing, afhænger dog væsentligt af forældrenes indkomst. Mens sparebøsser er jævnt fordelt blandt børn på tværs af forældrenes husstandsindkomst, er det først og frem-

mest børn af forældre med høj indkomst, som har en opsparing med aktier og obligationer.

Tre gange så mange med husstandsindkomst på mere end 700.000 kroner har købt aktier eller obligationer til deres børn som forældre med husstandsindkomst på under 300.000 kroner. Det afspejler sig også i, at forældre i Hovedstadsområdet er mere tilbøjelige til at have købt aktier eller obligationer til deres børn.

Jeg har købt aktier og obligationer til mine børn

Hovedstads-
området

15%

Syddanmark

9%

Nordjylland

9%

Hvilke typer opsparing har dit barn?

Børneopsparing, som mit barn får udbetalt, når det bliver 18-21 år	71%
En sparebøsse, som mit barn kommer penge i	49%
Opsparingskonto i banken, som jeg/vi sætter penge ind på for mit barn og styrer for mit barn	44%

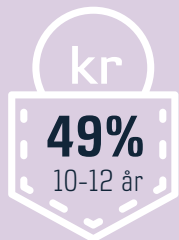
Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

4%
*af børn mellem 16 og 18
år har selv købt aktier
eller obligationer, som en
del af deres opsparing.*

Andel af børn og unge, der får lomme penge som kontanter:

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

Børn og lomme penge

Om vi giver lomme penge, og hvordan vi giver lomme penge, til vores børn afhænger først og fremmest af børnenes alder.

Samlet set får seks ud af 10 børn i alderen fem til 18 år lomme penge, og andelen er stigende med alderen. Dog får lidt flere børn mellem 13 og 15 år lomme penge end gruppen af 16 til 18 årige, hvilket kan hænge sammen med at flere af de ældste børn tjener deres egne penge gennem fritidsjob.

De 16 til 18-årige får dog i gennemsnit flere lomme penge end yngre aldersgrupper. Gennemsnittet for alle børn er 250 kroner om måneden, mens de 16-18-årige får knap det dobbelte.

MobilePay og bankoverførsler
Flest forældre giver lomme penge som kontanter,

indtil barnet bliver 10 år. Herefter bliver bankoverførsel den primære lomme pengebetalingsform sammen med MobilePay.

Flere penge og ekstraydelser

Lomme pengene er da tilsyneladende heller ikke nogen fastdefineret størrelse. I alt 63 procent af forældre giver dagligt, ugentligt eller månedligt deres børn flere penge eller ekstra ting udover, hvad de har aftalt i forhold til lomme penge og i forhold til aftaler om forbrug i øvrigt. Blot otte procent siger, at de aldrig eller stort set aldrig giver sådanne ekstraydelser til børnene.

Køb af tøj og sko, abonnementer til streamingtjenester, mobilabonnement og udgifter til sport og fritidsaktiviteter er typisk ikke inkluderet i de udgifter, som børnene selv forventes at

Forældre betaler fritidsinteresser, børn betaler selv computerspil og apps

Andel af børn der selv betaler for deres forbrug af:

Mobilabonnement	1%	Computerspil	15%
Sport og fritidsinteresser	1%	Køb af apps	20%
Tøj/sko	2%	In-app-køb	21%

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

dække med deres lommepenge. Blot få procent forventes at dække disse udgifter helt eller delvist på egen hånd.

Lidt flere forventes selv at skulle betale for legetøj, fornøjelser som biografter, svømmehal og koncerter samt køb af computer, smartphone, tablets eller lignende.

Største krav om egenbetaling gælder i forhold til køb af computerspil, køb af apps til telefon og tablet og in-app køb i fx spil. Men selv på dette område er det dog kun omtrent hver femte barn, der skal betale for eget forbrug uden hjælp fra forældrene.

Det fremgår ikke af undersøgelsen, om der er indgået klare aftaler på forhånd om, hvilke udgifter børnene selv skal betale for, men 62 procent af forældre siger, at der omvendt ikke er sat begrænsninger i form af klare regler for, hvad pengene ikke må bruges på.

Lommepenge kan bruges som pædagogisk værktøj. Men hvad vi lærer vores børn afhænger af, hvilken lommepengeordning, vi vælger.

Model 1: Fællesskabsmodellen

Barnet får lommepenge uafhængigt af eventuelle huslige pligter. Kan lære barnet at prioritere og spare op og at opgaver i hjemmet er et fælles ansvar, der skal løses uden afregning.

Model 2: Lommepenge omfatter pligter

Lommepenge knyttes til huslige pligter. Udførelse af en række aftalte, faste opgaver udløser et aftalt, fast lommepengebeløb. Ekstraopgaver kan give ekstra lommepenge. Modellen kan hjælpe barnet til at lære om gevinsten ved at udføre et arbejde, men kan også føre til at barnet føler, at alt arbejde i hjemmet bør belønnes økonomisk.

Model 3: Akkordmodellen

Indebærer, at barnet får penge for alle opgaver, der udføres. Beløb kan være fast for en given opgavetype eller aftales fra gang til gang. Benyttes ofte med skema på fx køleskab, hvor belønning for forskellige opgaver fremgår. Giver barnet forståelse for forholdet mellem indsats og belønning men tilskynder ikke til at påtage sig fælles pligter, der ikke giver personlig vinding.

Model 4: Det rene tilskud

Barnet får med mellemrum et fast beløb uden at skulle yde noget til gengæld. Giver barnet mulighed for at fokusere på fx skole og socialt samvær men bidrager ikke til forståelse af, at man skal yde for at nyde.

Model 5: Økonomisk selvstyre

På baggrund af et fast lommepengebeløb hver måned, skal barnet selv betale for egne udgifter og forbrug. Lærer barnet selv at administrere sine penge og at prioritere og udsætte behov. Anbefales først fra 14-15 års alderen.

Fritidsjob har en vigtig funktion

Et fritidsjob kan være et alternativ eller et supplement til lomme penge.

I gennemsnit mener danske forældre, at 13-års alderen er det rette tidspunkt for børn at få deres første fritidsjob, mens de omkring 10-års alderen kan begynde at få betaling for at udføre opgaver for andre.

Mere end seks ud af 10 børn mellem 13-15 år i undersøgelsen tjener deres egne penge gennem fritidsjob, udførelse af opgaver for andre eller på anden vis. Blandt 16-18-årige er tallet 74 procent, og 57 procent af de 16-18 årige har et fritidsjob.

Blandt 13 til 15 årige tjener mere end seks ud af 10 deres egne penge på den ene eller anden måde, og hver tredje gør det i form af et fritidsjob.

Mere end halvdelen af forældre synes, at det er vigtigt for børn at have

et fritidsjob, og tallet er højest i Midtjylland og Syddanmark (begge steder 57 procent) og lavest på Sjælland (47 procent). Der er et stort sammenfald mellem forældre, der ser fritidsjob som værdifuldt og forældre, der har fokus på at lære deres børn, at man skal yde for at kunne nyde (se side 55).

Blandt forældre, der synes, at et fritidsjob er vigtigt, angiver 76 procent, at fritidsjobbet lærer børnene, at man skal arbejde for at få penge. Også mange peger på, at det gør børnene mere økonomisk ansvarlige og giver dem en bedre forståelse af penges værdi.

Forældre, der ikke mener, at et fritidsjob er vigtigt for børn og unge, mener derimod, at deres børn hellere skal koncentrere sig om skole og lektier, fritidsaktiviteter og at være sociale med deres kammerater.

Færre unge har et fritidsjob

Ifølge tal fra Beskæftigelsesministeriet er beskæftigelsen blandt unge under 18 år faldet fra godt 134.800 til 109.500 personer fra 2008 til 2017. Det svarer til et fald fra 38 procent til 32 procent i andelen af unge mellem 13 år og 17 år, der har et fritidsjob.

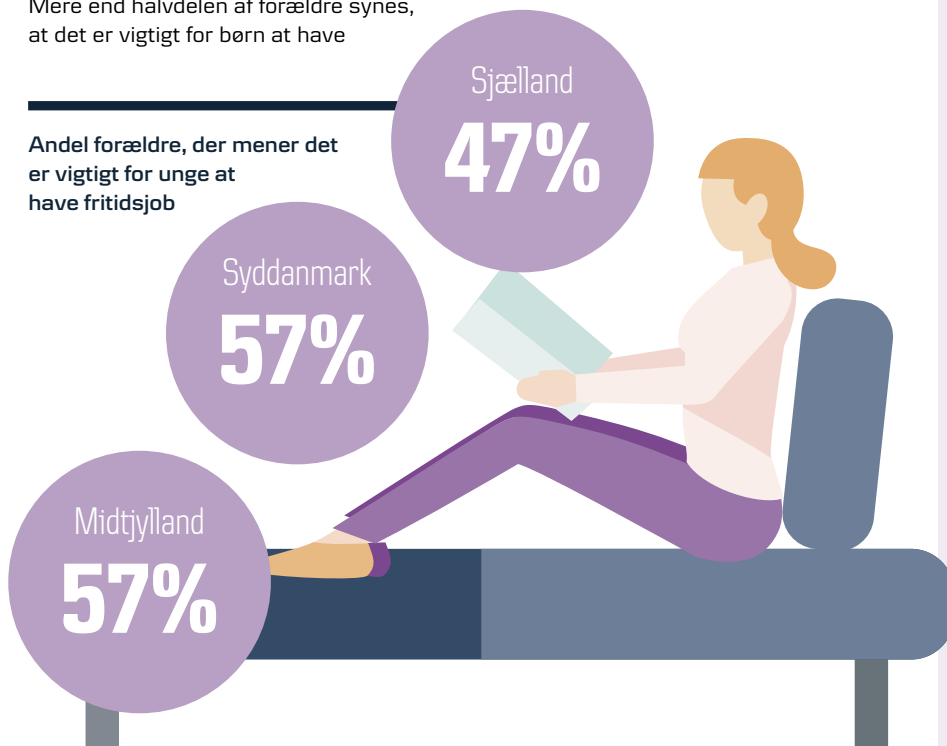
De seneste tre år har andelen været stigende, men beskæftigelsesgraden for unge er fortsat lavere end før finanskrisen. Og set over de seneste årtier, er der tale om en generelt nedadgående tendens i antallet af danske 13 til 17-årige med et fritidsjob.

Denne tendens skal ses i lyset af den generelle velstandsfremgang i dansk økonomi i samme periode, som har givet forældre øget mulighed for at støtte deres børn økonomisk, og som betyder, at et fritidsjob ikke i samme grad som tidligere er en nødvendighed i forhold til at opnå en vis grad af privatøkonomisk råderum. Samtidig kan mindre efterspørgsel efter den helt unge arbejdskraft og længere skoledage også være med til at forklare, hvorfor færre af de helt unge i dag har et job.

Danske forældre er da også generelt relativt beredvillige, når det kommer til at yde supplerende økonomiske støtte og service til deres børn udover aftalte lomme penge og forbrugsaftaler.

Et generelt stigende uddannelsesniveau og et deraf følgende øget fokus på uddannelse kan også være en del af forklaringen.

Andelen af unge med fritidsjob er generelt lav i og omkring København og højest uden for de store byer.

Kilde: YouGov for Danske Bank, 2019

Vi hjælper vores børn langt ind i voksenlivet

Når børnene flytter hjemmefra tørrer kilden af lommepenge ud. Til gengæld åbnes andre økonomiske sluser af forældrene.

Næsten hver tredje barn mellem 18 og 29 år får af og til penge til at forsøge tilværelsen, og mellem hver fjerde og hver femte får tilskud til bøger, medicin, husleje eller andre ting.

Blandt forældre i starten af 50'erne udgør bankoverførsler til voksne børn i 20'erne faktisk omkring hver femte af samtlige bankoverførsler, der foretages. Og 10 år senere, når forældrene er først i 60'erne og deres børn er først i 30'erne, står overførsler fra den ældre generation til den yngre fortsat for hver tiende bankoverførsel, som forældrene foretager.

Hver femte forælder siger dog, at de ikke støtter deres voksne børn direkte

økonomisk, men at de inviterer dem på middag eller ferie og andet. På det punkt skiller danske forældre sig ud i forhold til forældre generelt i Norden. Eksempelvis er den form for støtte langt mindre udbredt i Norge, hvor forældre til gengæld giver pengebeløb, huslejetilskud og lommepenge. Og svenske forældre siger i højere grad, at de kun støtter børn mellem 18 og 29 år økonomisk, hvis børnene har akut behov for det.

Kun 10 procent af forældre til børn mellem 18 og 29 år siger, at de aldrig hjælper deres børn økonomisk. Ni ud af 10 forældre hjælper med andre ord deres voksne børn mellem 18 og 29 år økonomisk på den ene eller anden måde, hvilket også gælder på tværs af Norden. Og kun 35 procent af voksne børn på 40 år eller mere får aldrig økonomisk håndsrækning af deres forældre.

Et stort flertal af danskere over 40 år får altså økonomisk hjælp af deres forældre

på den ene eller anden måde, og for alle aldersgrupper er overførslerne fra forældre til børn større, end overførsler fra børn til forældre.

Der er en tendens til, at bedsteforældre også giver en hjælpende hånd økonomisk til deres børnebørn, men forældre i 70- og 80-års alderen giver fortsat omkring dobbelt så meget til deres børn som til deres børnebørn.

Det kan skyldes, at forældrene i mange tilfælde er mere formuende eller har større økonomisk overskud end deres voksne børn, men som det fremgår af kapitel 1 (side 8), kan det også skyldes, at forældrene har større økonomisk tryghed og færre bekymringer, selvom de ikke nødvendigvis har højere indkomster end deres voksne børn.

Unge, der optog
kviklån i 2018 **optog**
i gennemsnit
7,4 lån

50%
af kviklån til unge
er på **1000 kr.**
eller mindre.

Kviklån og økonomiske problemer for unge

Hver tiende forælder bekymrer sig for, om deres børn ender som dårlige betalere, og for en del er det en berettiget bekymring.

Langt størstedelen af dem, der optager kviklån, gør det, når de lige er flyttet hjemmefra, og fire ud af 10 kviklån optages af personer under 30 år.

Særligt slemt står det til blandt unge mænd. Næsten to tredjedele af kviklån blandt de 18 til 29-årige optages af mænd, og navnlig mænd på 24 år optager mange kviklån. Mænds overrepræsentation svinder dog med tiden, og midt i 40'erne optages kviklån lige så ofte af kvinder som af mænd.

De fleste, der optager kviklån, har optaget mere end ét lån, og i gennemsnit optog unge kviklånere over syv lån alene i 2018. De unge låner i gennemsnit godt 2.000 kroner per lån, så det i alt løb op i 16.000 kroner i gennemsnit for de unge, der optog kviklån i 2018.

Gennemsnittet trækkes gevaldigt op af en lille gruppe uhyre aktive kviklånere. De 10 procent mest aktive kviklånere i 2018 havde i gennemsnit 25 lån til en samlet, gennemsnitlig værdi på 70.000 kroner.

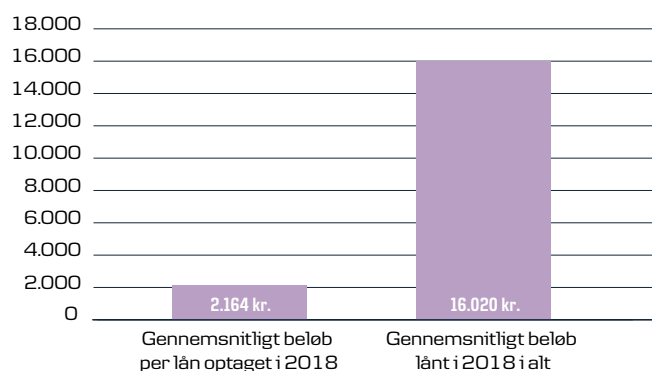
Ser man bort fra dette mindretal, tegner der sig et mere moderat billede af unge kviklånere i Danmark, der i 2018 optog i omkring tre lån på cirka 1.000 kroner i gennemsnit. Altså et betragteligt mere beskedent omfang, end det samlede gennemsnit giver udtryk for.

Halvdelen af alle kviklån, der optages af 18 til 29-årige er på 1.000 kroner eller mindre, og omkring 29 procent er på blot 500 kroner. Det er beskedne lånebeløb, der ikke i sig selv giver anledning til bekymring. Men de mange småbeløb, som unge låner, kan omvendt indikere impuls køb og et problem i forhold til behovsudsættelse og at spare op til det, man ønsker sig (se side 54-55).

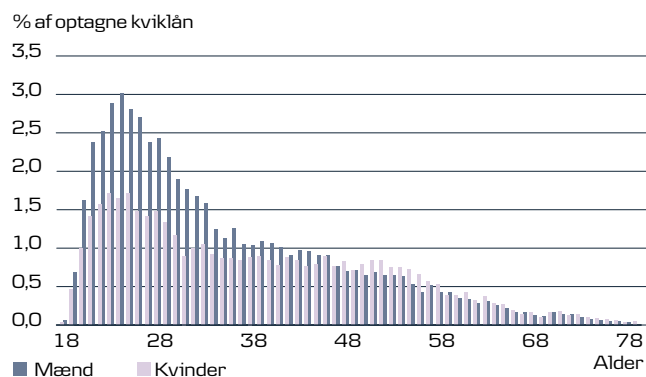
63%
af kviklån blandt
18-29-årige **optages
af mænd**

Unge låner relativt små beløb, men for mange løber det op

Anm.: Data dækker over pengeoverførsler fra de 16 største kviklånsudbydere til Danske Bank kunder i 2018. Data er anonymiseret, så det ikke er muligt at identificere enkeltpersoner.
Kilde: Danske Bank

Unge optager flest kviklån

Anm.: Data dækker over pengeoverførsler fra de 16 største kviklånsudbydere til Danske Bank kunder i 2018. Data er anonymiseret, så det ikke er muligt at identificere enkeltpersoner.
Kilde: Danske Bank

Danske Bank

Danske Bank A/S
Holmens Kanal 2-12
1092 København K
Tlf. 33 44 00 00
CVR-nr. 61126228-København
danskebank.dk/tryghed